

Karjeras atbalsts skolotāju sākotnējā pedagoģiskajā izglītībā un pedagoģiskajā pilnveidē

**EUROPEAN LIFELONG
GUIDANCE POLICY
NETWORK**

**Karjeras atbalsts skolotāju
sākotnējā pedagoģiskajā izglītībā
un pedagoģiskajā pilnveidē**

EMKAPT pārskats Nr. 7

Šis ir neatkarīgs pārskats, ko pasūtījis Eiropas Mūžilga karjeras atbalsta politikas tīkls (EMKAPT). EMKAPT ir ES Mūžizglītības programmas un programmas *Erasmus+* finansēts dalībvalstu sadarbības tīkls. Dokuments ir balstīts uz šī tīkla dalībnieku diskusijām, bet tajā ir pausts autora viedoklis, kas ne vienmēr atspoguļo EMKAPT un tā dalībvalstu vai Eiropas Komisijas un Komisijas pilnvaroto personu oficiālo nostāju.

Šis pārskats ir iekšējā darba dokumenta, ko EMKAPT vajadzībām sagatavojis konsultants Šons Fīriks (*Sean Feerick*) (Īrija), rediģēta versija. Rediģēšanu veica Džons Makārtijs (*John McCarthy*) un EMKAPT politikas pārskatīšanas 1. grupas locekļi.

© Eiropas Mūžilga karjeras atbalsta politikas tīkls (EMKAPT)

Koordinatori (2007.–2015. g.):
Jiveskiles Universitāte, Somija
Somijas Izglītības pētniecības institūts (*FIER*)
<http://elgpn.eu>
elgpn@jyu.fi

Mākslinieks: Marti Minkkinens (*Martti Minkkinen*), Somijas Izglītības pētniecības institūts (*FIER*)
Maketētāja: Alda Palmbaha, SIA „McĀbols poligrāfija”

ISBN 978-9984-881-31-7

Rīga, 2015

Satura rādītājs

Kopsavilkums.....	4
1. Konteksts: karjeras atbalsts skolotāju sākotnējā pedagoģiskajā izglītībā un pedagoģiskajā pilnveidē.....	5
2. Karjeras atbalsta un skolotāju izglītības un apmācības nozīme Eiropā	6
3. Situācija informācijas vākšanā iesaistītajās valstīs	8
4. Atziņas par iegūto informāciju	16
5. Gadījumu izpētē gūtās mācības politikas veidošanai.....	17
Secinājumi	21
Bibliogrāfija.....	22
1. pielikums. Informācijas vākšanā izmantotie jautājumi	23
2. pielikums. Terminoloģija	24

Kopsavilkums

Karjeras vadības prasmju mācīšana un apguve gan Eiropas Savienības, gan valstu līmenī tiek uzskatītas par būtisku iekļaušanas, attīstības un darbaspēka sagatavošanas stratēģiju elementu.

Padomes rezolūcijā par mūžilgu karjeras atbalstu (2004) ir uzsvērts, cik svarīgi ir dot cilvēkiem iespēju veidot savu mācību un darba ceļu un īstenot karjeras maiņu un cik svarīgi ir iekļaut karjeras vadības prasmes izglītības un apmācības programmās. Tas mudināja skolas, tālākizglītības un augstākās izglītības iestādes, kā arī apmācības īstenotājus veicināt analītiskas mācīšanās tehnikas un patstāvīgu mācīšanos, lai jaunieši un pieaugušie apgūtu, kā efektīvi virzīt savas mācības un karjeru.

Šī tēma vēlreiz ir aplūkota Padomes otrajā rezolūcijā par mūžilgu karjeras atbalstu (2008). Tajā apgalvots, ka karjeras atbalsta loma ir sekmēt individu spējas drošāk vadīt pašiem savu karjeru mūsdienu darba tirgū un labāk līdzsvarot savu privāto un darba dzīvi. Karjeras atbalsts ietver „vajadzīgo iemaņu mācīšanu, lai pieņemtu lēmumus un vadītu karjeru”. Viena no darbībām, uz ko dalībvalstis tika aicinātas, bija veicināt karjeras vadības prasmju apgūšanu visas dzīves laikā. Daži veidi, kā to sasniegt, ir:

- iekļaut vispārējās, profesionālās un augstākās izglītības programmās tādas mācīšanas un mācīšanās darbības, kas palīdz attīstīt karjeras vadības prasmes;
- sagatavot pedagoģiskos darbiniekus šādu darbību veikšanai un sniegt viņiem atbalstu šī uzdevuma veikšanā.

Padomes rezolūcijās par mūžilgu karjeras atbalstu (2004. g. un 2008. g.) ir pievērsta uzmanība tam, cik svarīgi ir mācīt un apgūt karjeras vadības prasmes, kā arī dot cilvēkiem iespēju veidot savu mācību un darba ceļu, pieņemt nozīmīgus lēmumus par mācību un darba iespējām un sekmīgi īstenot karjeras maiņu.

Šī Padomes politiskā nostāja balstījās uz šādām premisām:

- šādas prasmes ir pamatkompetences, kas nepārprotami ir paredzētas izglītības programmā un ir skaidras visiem;
- izglītības programmā ir paredzēts laiks šo prasmju mācīšanai; šādas prasmes ir vērtējamas, un tās var tikt un arī tiek vērtētas;

- skolotāji, kas māca šīs prasmes, ir to apguvuši gan sākotnējā pedagoģiskajā izglītībā, gan pedagoģiskajā pilnveidē.

Veiktā pētījuma un arī šī pārskata nolūks ir noskaidrot, izpētīt un pārskatīt pašreizējo skolotāja lomu karjeras atbalsta sniegšanā, kā arī apstākļus, kas šo lomu ietekmē (piemēram, sākotnējā pedagoģiskā izglītība, pedagoģiskā pilnveide un izglītības vadība). Uz datu pieprasījumu vispusīgi atbildēja četras valstis – Austrija, Ungārija, Francija un Luksemburga.

Aptaujas rezultāti liecina, ka skolotāja loma karjeras atbalstā dažādā mērā ir paredzēta gan tiesību aktos, gan politikas paziņojumos, gan arī pedagoģisko darbinieku profesionālo kompetenču standartā, tomēr apstākļus, kas sekmētu efektīvu šīs lomas īstenošanu skolā – uzlabotu skolotāju sākotnējo pedagoģisko izglītību vai pedagoģisko pilnveidi –, apgrūtina daudzi faktori:

- skolotāju sākotnējā pedagoģiskajā izglītībā netiek apgūti karjeras atbalsta saturs un metodoloģija;
- gan skolotāju sākotnējā pedagoģiskajā izglītībā, gan pedagoģiskajā pilnveidē nepietiekama uzmanība tiek pievērsta skolotāja lomai karjeras atbalsta sniegšanā;
- daudzās valstīs skolotāju pedagoģiskā pilnveide ir fakultatīva;
- pat tajās valstīs, kur skolotāju pedagoģiskā pilnveide ir obligāta, karjeras atbalsta apguve ir fakultatīva;
- visās valstīs trūkst informācijas par skolotāja kā karjeras atbalsta sniedzēja vērtēšanu, un vairumā valstu šī skolotāja loma netiek pārraudzīta;
- pats galvenais – vispārējās izglītības programmā trūkst atsauču uz karjeras vadības prasmēm un to vērtēšanu.

Īsi sakot, no nelielās iesniegto datu izlases izriet, ka pašlaik vairumā valstu skolotāja kā karjeras atbalsta sniedzēja loma ir uzskatāma par salīdzinoši jaunu politikas centienu.

- Pārskata beigās iekļauta diskusija par to, kas valstīm būtu jādara, lai skolotāja kā karjeras atbalsta sniedzēja lomu no vēlamas padarītu par esošu.

1. Konteksts: karjeras atbalsts skolotāju sākotnējā pedagoģiskajā izglītībā un pedagoģiskajā pilnveidē

Mūžilgs karjeras atbalsts raisa arvien lielāku interesi gan Eiropas, gan valstu līmenī. Tas ir atzīts par izšķiroši svarīgu mūžizglītības aspektu, kas var uzlabot izglītības efektivitāti un lietderīgumu.

Abās – 2004. gada un 2008. gada – Padomes rezolūcijās ir uzsvērts, cik svarīgi ir dot cilvēkiem iespēju pašiem veidot savu mācību un darba ceļu un iekļaut karjeras vadības prasmes izglītības un apmācības programmās. Rezolūcijās ir izceltas četras prioritātes, un viena no tām ir karjeras vadības prasmju (KVP) pilnveidošana. Mūsdienās ir kļuvis būtiski panākt labāku līdzsvaru starp privāto un darba dzīvi.

Lai nodrošinātu karjeras vadības prasmju apguvi, dalībvalstīs tika aicinātas iekļaut tās izglītības programmās paredzētajos mācīšanas un mācīšanās pasākumos. Turklāt skolotājiem, kas māca šīs prasmes, kuras ir pamatkompetences, šī uzdevuma veikšana ir jāapgūst gan sākotnējā pedagoģiskajā izglītībā, gan pedagoģiskajā pilnveidē.

Šī pētījuma nolūks ir noskaidrot, vai skolotājiem sākotnējā pedagoģiskajā izglītībā un pedagoģiskajā pilnveidē tiek mācīts, kā šīs prasmes nodot skolēniem. Sagatavojot informācijas vākšanas nosacījumus, īpaši svarīga bija terminoloģija, kas apraksta skolotāju pedagoģisko izglītību, apmācību un/vai pedagoģisko pilnveidi, kā arī termini „karjeras atbalsts” un „mūžilgs karjeras atbalsts”. Šo terminu izpratni dalībvalstīs lielā mērā nosaka konteksts, tāpēc tika nolemts informācijas vākšanas uzdevumam pievienot attiecīgo terminu definīcijas (skat. 2. pielikumu). Tomēr jāpiemin: kaut gan pētītajās valstīs termini „karjeras atbalsts” un „karjeras iz-

glītība” tiek regulāri lietoti, pētnieciskajā literatūrā tiem tiek piešķirti specifiski skaidrojumi, kas laika gaitā attīstās¹.

Pārskatā ir pētīts, cik atbilstoši ir analizēto valstu karjeras atbalsta jautājumu risinājumi skolotāju sākotnējā pedagoģiskajā izglītībā un pedagoģiskajā pilnveidē un kāda ir to politiskā nozīme. Tā nolūks ir konstatēt tendences un piedāvāt dažus priekšlikumus, kā sekmēt šīs tēmas apzināšanos, jo īpaši tāpēc, ka efektīvs karjeras atbalsts būtiski palīdz izglītības ieguvējiem orientēties izglītības un apmācības iespējās visas dzīves laikā.

Šim pārskatam ir divi specifiski mērķi:

- radīt priekšstatu par to, kā karjeras atbalsta tēma tiek aplūkota skolotāju sākotnējā pedagoģiskajā izglītībā un pedagoģiskajā pilnveidē dažās valstīs;
- konstatēt tendences un sniegt dažus priekšlikumus turpmākajam darbam saistībā ar šo tēmu.

Pārskatu veido četras nodaļas, kurās aplūkoti šādi jautājumi:

- karjeras atbalsta un skolotāju izglītības un apmācības tēmas nozīmīgums un tās saistība ar EMKAPT;
- situācija valstīs, kuras bija iesaistījušās informācijas vākšanā;
- būtiski turpmākās politikas veidošanas jautājumi, kas izriet no savāktās informācijas;
- iespējamie turpmākā darba virzieni saistībā ar šo tēmu.

¹ Jaunas termina „karjeras izglītība” izpratnes piemēru skat. *New DOTS* likumprojektā: http://www.nicec.org/nicec_new_dots_contemporary_world.pdf.

2. Karjeras atbalsta un skolotāju izglītības un apmācības nozīme Eiropā

Lietderīga fona informācija šim pārskatam ir atrodama Makinsija valdību konsultatīvā centra pēdējā ziņojumā par tēmu „izglītība nodarbinātībai”², kurā atspoguļots politikas veidotāju grūtais uzdevums cīnā ar lielajām jauniešu nodarbinātības problēmām un neatbilstību starp izglītības un apmācības sistēmas piedāvājumu un darba devēju vajadzībām.

Stratēģijas „Eiropa 2020” process un tās atklātās koordinācijas metodes darba forma ir izvirzījuši izglītību un apmācību ES politikas centrā, lai tiktu veidota gudra, ilgtspējīga un sekmīga ekonomika. Par vitāli svarīgu elementu tiek uzskatīts cilvēkkapitāls, kas palīdzēs Eiropai reaģēt uz pašreizējās ekonomikas krīzes problēmām un attīstīs inovatīvo kapacitāti un uzņēmējdarbības garu, kas nepieciešami, lai gūtu panākumus turpmāk. Politikas veidotājiem ir bijis jācinās ar nelīdzsvaroto izglītības un apmācības piedāvājumu, kā ietekmē ES vidējais bezdarba rādītājs starp jauniešiem ir sasniedzis gandrīz 25 % un nav iespējams aizpildīt nozīmīgas vakances tādās svarīgās nodarbinātības jomās kā IT sektors.

Nesen sāktā programma *Erasmus+* ir paredzēta, lai visā izglītības un apmācības ciklā, sākot no agrīnā pirmsskolas posma, nodrošinātu atbalstošu mācību vidi. Eiropas Kvalifikāciju ietvarstruktūra, kas uzsver mācību rezultātus, nostiprina tendenci izvirzīt izglītības ieguvēju politikas veidošanas centrā. Par to liecina veids, kā iegūtā izglītība tiek atzīta, kā arī kvalifikāciju ietekme uz plašāku Eiropas mobilitātes mērķu sasniegšanu sistēmās un starp tām.

Saskaņā ar šādu pieeju efektīvs karjeras atbalsts izvirzās izglītības ieguvēja pieredzes centrā. Padomes 2004. gada un 2008. gada rezolūcijas par karjeras atbalstu³ skaidri pamato tā nepieciešamību izglītībā un apmācībā un īpaši uzsver, cik liela nozīme ir arī tam, lai skolotāji un pasniedzēji tiktu sagatavoti vadīt tādas mācību stundas un nodarbības, kas veicina karjeras vadības prasmju pilnveidi vispārējās, profe-

sionālās un augstākās izglītības programmu apguves laikā⁴. Karjeras atbalsts tiek uzskatīts par katra indivīda izglītības un mācību pieredzes neatņemamu daļu. Šāda karjeras atbalsta izpratne ietekmē to, kā izglītības un apmācības sistēmas un skolas izstrādā savas karjeras atbalsta metodes. Vai karjeras atbalsts ir atsevišķs, speciālistu īstenots pasākums? Vai tas ir cieši saistīts ar skolas dzīvi? Vai ir pieejami īpaši apmācīti karjeras atbalsta skolotāji vai arī par karjeras atbalstu ir atbildīgi visi skolotāji?

Politikas risinājumi ir atšķirīgi, tomēr daži jautājumi ir kopīgi un sniedz tālāk par atsevišķām sistēmām un atsevišķu valstu praksi. Kā nacionālie un reģionālie jeb pavalstu izglītības programmu izstrādātāji integrē karjeras vadības prasmes vispārējās, profesionālās un augstākās izglītības programmās? Kādā veidā skolas kā organizācijas un skolotāji kā to pārstāvji sekmē to, lai izglītības ieguvēji pareizi izvēlētos turpmākās mācības un/vai karjeru? Kādā veidā skolas kā organizācijas un skolotāji kā to pārstāvji veicina to, lai izglītības ieguvēji tiktu atbalstīti turpināt izglītības ieguvu un/vai apmācību un tiktu novērsta priekšlaicīga izglītības ieguves pārtraukšana? Šādi jautājumi ir aktuāli visām izglītības sistēmām, skolām un skolotājiem, jo tie veido mācību vidi un atbalsta stratēģijas, kas katram izglītības ieguvējam ļauj pilnā mērā realizēt savu potenciālu un veido pamatu tālākizglītībai un nākotnes nodarbinātībai. Karjeras atbalsta nozīmības dēļ skolotājiem, skolām un izglītības sistēmām tas ir nopietns uzdevums, jo tiem ir jāmeklē rentabli un efektīvi risinājumi.

Jebkurš skolā īstenots iepriekš minēto problēmu risinājums liek pievērst uzmanību tiem, kam ir nozīmīga loma efektīvas mācību vides veidošanā, proti, skolotājiem un skolu direktoriem. Eiropas Komisijas paziņojumā par skolotājiem⁵ ir atspoguļota viņu būtiskā loma, sagatavojot skolēnus, lai viņi varētu iekļauties sabiedrībā un darba tirgū. Pastāvīgs darbs ar skolotājiem un pasniedzējiem Eiropas līmenī ir izcēlis to, cik liela ir viņu loma kā profesionāļiem un mācīšanās veicinātājiem. Viņu lomu karjeras atbalsta ziņā var uzskatīt par pašsaprotamu, tomēr ir maz konkrētu norāžu, kā to organizēt.

² McKinsey Center for Government: *Designing a System that Works*, Mourshed, Farrell and Barton, 2013. Šajā ziņojumā ir runa arī par to, ka liels jauniešu bezdarbs pastāv vienlaikus ar speciālistu trūkumu daudzās ekonomikās un blīvi apdzīvotos reģionos. Tajā teikts, ka 43 % darba devēju atzīst, ka nevar atrast pietiekami daudz kvalificētu pamatlīmeņa darbinieku. Tas skaidri liecina par darba devēju, izglītības īstenotāju un jauniešu atšķirīgo realitātes izpratni, kas radusies viņu sadarbības trūkuma dēļ.

³ Padomes Rezolūcija par politikas, sistēmu un prioritāšu stiprināšanu mūžilga karjeras atbalsta jomā Eiropā, 2004. g.; Padomes Rezolūcija par mūžilga karjeras atbalsta sekmīgāku iekļaušanu mūžizglītības stratēģijās, 2008. g.

⁴ Padomes 2008. gada rezolūcija, skat. iepriekš, 1. prioritāte.

⁵ Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par skolotāju izglītības kvalitātes uzlabošanu, *COM 2007 392 final*.

Politikas veidošanas uzdevums ir garantēt, lai tas notiktu saistīti, lai katrs politikas lēmums ne vien atbilstu konkrētajam mērķim, bet arī, kur nepieciešams, pastāvētu atbilstoša konverģence, proti, vienota izpratne, kas balstīta ne tikai pašā izglītības un apmācības saturā, bet arī saiknē ar apkārtējo vidi, kur notiek mācīšanās, ieskaitot darba pasauli. Šī iemesla dēļ karjeras atbalsts ir jāuzlūko kā izglītības un apmācības sistēmu pamatprocess. Būtu svarīgi, balstoties uz dalībvalstu pieredzi, sagatavot vēstījumus, kas nodertu politikas veidošanai ne tikai visas ES, bet arī dalībvalstu mērogā.

Pasākumi, par kuriem šī pētījuma gaitā tika apkopota informācija, ir izstrādāti atbilstoši katras valsts apstākļiem, un kā tādi tie arī jāsaprot. Tie nav analizēti kāda formāla pārskata ietvaros, balstoties uz oficiāli apstiprinātu informāciju, kas pieejama valstu vai ES līmenī. **Šis pētījums dos iespēju uzzināt par interesantiem pasākumiem, kas saistīti ar politikas risinājumiem, ar konkrētiem projektiem vai gan ar vieniem, gan otriem. Tas ļaus noskaidrot, vai nav redzamas kādas tendences, kuras var palīdzēt konstatēt pasākumus, kam ir labi rezultāti vai kas var dot vispārīgāku vēstījumu politikas veidotājiem.**

3. Situācija informācijas vākšanā iesaistītajās valstīs

Šī informācija tika vākta, lai izveidotu datubāzi, uz kuras balstoties, varētu analizēt pasākumus un identificēt tendences informācijas vākšanā iesaistītajās valstīs⁶.

Informācijas vākšanas laikā tika analizētas šādas jomas:

- 3.1. karjeras atbalsta tēmas tiesiskais pamats skolotāju izglītībā;
- 3.2. karjeras atbalsta tēmas izklāsts skolotāju sākotnējā pedagoģiskajā izglītībā un/vai apmācībā;
- 3.3. karjeras atbalsta tēmas izklāsts skolotāju pedagoģiskajā pilnveidē un/vai apmācībā;
- 3.4. īpaša karjeras atbalsta skolotāju apmācība;
- 3.5. skolotāja kā karjeras atbalsta sniedzēja vērtēšana;
- 3.6. tādu interesantu politikas iniciatīvu, izmēģinājuma projektu vai institucionālo pasākumu īstenošana, kas demonstrē, kā karjeras atbalsta tēma varētu tikt risināta skolotāju sākotnējā pedagoģiskajā izglītībā un/vai apmācībā;
- 3.7. tādu interesantu politikas iniciatīvu, izmēģinājuma projektu vai institucionālo pasākumu īstenošana, kas demonstrē, kā karjeras atbalsta tēma varētu tikt risināta skolotāju pedagoģiskajā pilnveidē un/vai apmācībā.

3.1. Tiesiskais pamats karjeras atbalsta tēmas iekļaušanai skolotāju izglītībā

AT	<p>Austrijas likumā par skolu darba organizāciju⁷ ir skaidri paredzēts, kāds atbalsts skolēniem ir jāsaņem svarīgākajos pārejas posmos, mācoties skolā. Likumā par skolotājiem ir noteikts, ka viņiem ir jāsniedz skolēniem karjeras atbalsts, īpaši saistībā ar izglītības izvēli⁸.</p> <p>Politikas nostādnes, kas izklāstītas Izglītības, kultūras un sieviešu lietu ministrijas sagatavotajos apkārtrakstos, ir skaidri norādīts skolas pienākums sniegt strukturētu atbalstu karjeras vadības prasmju apguvē un ar karjeru saistīto izvēļu veikšanā, kā arī izklāstīti galvenie principi, saturs un īstenošanas stratēģija, lai tādējādi nodrošinātu, ka skolēniem tiek sniegts atbalsts, lai viņi varētu pareizi un efektīvi izvēlēties turpmāko izglītību un karjeru⁹.</p> <p>Dokumentā, kas pauž ministrijas nostāju, ir uzsvērtā karjeras atbalsta centrālā loma izglītības politikā un norādīts, ka tā ir ne tikai ministrijas, bet arī valdības un sociālo partneru prioritāte. Šajos politikas dokumentos karjeras kompetence tiek aplūkota plašākā – dzīves kompetences – kontekstā.</p> <p>Kopumā šīs politikas nostādnes tiesiskajā līmenī ir skaidri definētas. Par to liecina arī 7. un 8. mācību līmeņa karjeras izglītības programmas, normatīvie akti, saskaņā ar kuriem strādā karjeras konsultanti, pedagoģisko darbinieku profesionālo kompetenču standarts un skolotāju kā karjeras atbalsta sniedzēju izglītības programmas.</p>
----	--

⁶ Uz aicinājumu vākt informāciju atsaucās četras valstis (AT, FR, HU un LU), kā arī divas Apvienotās Karalistes daļas (Ziemeļīrija un Velsa), bet tās atbildēja tikai uz daļu no uzdotajiem jautājumiem.

⁷ *Schulorganisation Gesetz Art 3, 1/9/12.*

⁸ *Schulunterrichtgesetz Art 62.*

⁹ *Rundschreiben 17 IBOBB.*

FR	<p>Skaidru tiesisko pamatu nodrošina Izglītības likums¹⁰, kurā ir aprakstīts vidusskolas skolotāju pienākums sniegt skolēniem padomus un konsultācijas saistībā ar izglītības un karjeras izvēli. Likumā ir norādīts arī skolotāju pienākums sadarboties ar karjeras izglītības un atbalsta speciālistiem.</p> <p>Skolotāja loma karjeras atbalsta sniegšanā ir būtisks jautājums pašreizējā Francijas politikas veidošanas procesā, kas saistīts ar publiskā sektora skolu jēdziena pārformulēšanu. Tiek uzskatīts, ka karjeras atbalsta pamatā ir skolēnu ieceres, kā arī viņu personiskās un profesionālās attīstības kapacitāte ciešā saistībā ar sabiedrības vajadzībām un valsts ekonomisko un reģionālo attīstību.</p> <p>Likumā par augstāko izglītību un pētniecību ir uzsvērtā bakalaura grāda studentu sekmju nozīme. Šis likums veido pamatu pašreizējam darbam pie skolotāja profesijas pilnveides, ko apliecina jaunās <i>MEEF</i> maģistra¹¹ programmas, kuru pasniegšanu sāka jaunās pedagoģu un izglītības augstskolas (<i>Ecoles supérieures du professorat et de l'éducation, ESPE</i>). Ministrijas apkārtrakstos ir uzsvērtā skolu direktoru lomas forma un saturs karjeras atbalsta risinājumu sekmēšanā vidējās izglītības otrajā posmā.</p> <p>Arī Pedagoģisko darbinieku profesionālo kompetenču standartā¹² ir definēts skolotāja profesijas jēdziens, ir aplūkota kultūras un sociālā konteksta loma tās attīstībā, kā arī norādīts uz skolotāju izglītības un apmācības nepārtrauktību, jo tā sākas ar sākotnējo pedagoģisko izglītību un turpinās visu skolotāja karjeras laiku.</p>
HU	<p>2011. gada Likumā par valsts publiskā sektora izglītību¹³ karjeras atbalsts ir minēts piecās jomās. 62. nodaļā ir aplūkota skolotāja loma, „vadot vai kontrolējot skolēnu karjeras orientācijas procesu, kā arī karjeras ceļa procesu”.</p> <p>2012. gada Valsts izglītības standartā¹⁴ karjeras atbalsta tēma ir aplūkota no izglītības satura viedokļa, bet tajā nav norādīts, kādas kvalifikācijas vai kompetences ir nepieciešamas, lai mācītu izglītības standartam atbilstošās zināšanas un kompetences.</p> <p>Karjeras atbalsts tiek uzskatīts par prioritāru attīstības jomu. Tas ir iekļauts izglītības standarta „dzīves stila un praktisko iemaņu” jomā. Ir sniegtas rekomendācijas par mācību laika sadalījumu konkrētās klasēs. 2012. gada decembrī pieņemtajās Izglītības satura vadlīnijās ir noteikts rekomendētais karjeras atbalstam atvēlēto stundu skaits katrā klasē.</p> <p>Programmas <i>The Bridge I</i> un <i>The Bridge II</i>, kas paredzētas skolēniem ar īpašām vajadzībām, nosaka karjeras atbalsta lomu izglītības standartā, kā arī pedagoģisko pakalpojumu sniedzēju (psihologi, logopēdi u. c.) lomu izglītības un karjeras atbalsta nodrošināšanā publiskā sektora izglītības iestāžu skolēniem.</p> <p>Normatīvajos aktos par pedagoģisko pakalpojumu sniedzēju darbību karjeras atbalsta saturs ir definēts kā prasmju mērīšana, skolēnu potenciāla un motivācijas izzināšana un atbilstoša izglītības virziena ieteikšana. Tajos ir noteikts arī tas, ka viņiem vajadzētu mijiedarboties ar plašāku ieinteresēto pušu tīklu, tomēr viņi ir atbildīgi rajona mērogā un nav piesaistīti konkrētām skolām.</p> <p>Noteikumos par vispārīgajām prasībām attiecībā uz pedagoģu izglītības un skolotāju maģistra grāda programmu darba organizāciju un studiju rezultātiem¹⁵ ir norādīta skolotāja loma karjeras atbalsta sniegšanā un pedagoģu izglītības loma tādu pamatzināšanu nodrošināšanā, kas skolotājiem karjeras atbalsta sniedzēja lomu ļauj īstenot. Tomēr no Eiropas kredītpunktu pārneses un uzkrāšanas sistēmas (<i>ECTS</i>) 180–200 kredītpunktu kopskaita, kas nepieciešams, lai iegūtu skolotāja kvalifikāciju, karjeras atbalsts ir minēts tikai kā viena no 11 tēmām, kas kopā nosauktas par „īpašām zināšanām” un par ko tiek piešķirti 11 kredītpunkti. Šo tēmu raksturo tādi aspekti kā indivīda spēju apzināšana, informētība par dažādām profesijām un iespējas iegūt pieredzi darba pasaulē.</p> <p>Skolu izglītības programmās karjeras orientācija parasti ir ietverta kā tēma, kas atspoguļo valsts politikas kontekstu šajā jomā.</p>
LU	<p>Īpaši ir pieminēts karjeras atbalsts skolās <i>École fondamentale</i>, kuras paredzētas bērniem no 3 līdz 11 gadu vecumam, kā arī skolotāja loma bērna kompetenču attīstīšanā un nākotnes orientācijas apspriešanā ar vecākiem. Noteikumos <i>Règlement grand-ducal</i> (26.12.12.)¹⁶ ir definēta arī skolotāja loma konsultatīvās padomes lēmuma sagatavošanā par uzņemšanu vidējās izglītības pirmajā posmā.</p> <p>Attiecībā uz vidusskolām normatīvie akti paredz samazināt mācībām atvēlēto laiku un veltīt to karjeras atbalstam. Tas balstīts uz 25.06.2004. pieņemto likumu, kurā teikts, ka viens no skolas uzdevumiem ir atbalstīt skolēnu personisko attīstību un palīdzēt viņiem veikt izglītības un karjeras izvēli.</p> <p>Šis likums paredz, ka skolēnu konsultēšanā un atbalstīšanā ir jāiesaistās gan skolas psihologu un karjeras atbalsta nodaļai, gan visiem skolotājiem un skolas direktoram.</p>

¹⁰ Loi No 2013-595-8 juillet-art 72.

¹¹ Arrêté du Ministère de l'Enseignement supérieur et de la recherche du 27 août 2013 fixant le cadre national des formations dispensées au sein des masters «Métiers de l'enseignement, de l'éducation et de la formation» (MEEF).

¹² Arrêté du Ministère de l'Éducation nationale du 1er juillet 2013 sur le Référentiel des compétences professionnelles des métiers du professorat et de l'éducation.

¹³ Likums par valsts publiskā sektora izglītību (2011, CLXXXVII) / apkārtraksts N° 2011–1015, 24-6-2011.

¹⁴ Valsts izglītības standarts (110/2012 VI.4).

¹⁵ 2013 (8/20131.30).

¹⁶ Règlement grand-ducal 26/12/12.

Pētījumā iesaistīto valstu sniegtās atbildes rāda, kā tās ir risinājušas tiesiskā regulējuma jautājumus saistībā ar karjeras atbalsta pilnveidi savā sistēmā un kā karjeras atbalsta tēma ir iekļauta skolotāju sākotnējā pedagoģiskajā izglītībā un pedagoģiskajā pilnveidē un/vai apmācībā.

Šajās četrās valstīs skolotāja lomu karjeras atbalsta sniegšanā nosaka skaidrs tiesiskais pamats. Austrijā un Ungārijā karjeras vadības kompetences ir paredzētas valsts izglītības standartā un politikas nostādnēs; tas sekmē atbilstību starp izglītības programmas prasībām un skolotāja lomu. Ungārijā noteikumi par vispārīgajām prasībām pedagogu izglītības un izglītības zinātņu maģistra studiju organizēšanā un studiju rezultātiem nosaka skolotāja lomu karjeras atbalsta sniegšanā un pedagogu izglītības lomu tādu pamatzināšanu nodrošināšanā, kas skolotājiem karjeras atbalsta sniedzēja lomu ļauj īstenot.

Minēto četru valstu salīdzinājums liecina, ka:

- atsaucoties uz dažādo šajās valstīs izmantoto dokumentu (likumi un politikas dokumenti) pieņemša-

nas datumiem, karjeras atbalsts kā publiskā sektora izglītības politikas tēma ir kļuvis nozīmīgāks. To varētu būt ietekmējušas Eiropas Padomes 2004. gada un 2008. gada rezolūcijas, kā arī dažādās ES dalībvalstīs īstenotā politika priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas novēršanai. Šajā kontekstā karjeras atbalsts tiek uzskatīts par vienu no faktoriem, kas motivē riskam pakļautos skolēnus un vairo viņu pašpalāvību;

- karjeras atbalsta tēma pašlaik ir labāk un vairāk integrēta skolotāju apmācībā. Īpaši izstrādāti ir skolēnu pārejas posmi skolas laikā.

Balstoties uz tiesisko pamatu, kas nosaka skolotāja lomu karjeras atbalsta sniegšanā, un to, ka karjeras vadības kompetences ir paredzētas valsts izglītības standartā, tālāk pārbaudīsim, kā – ja vispār – tās ir iekļautas skolotāju apmācības saturā.

3.2. Karjeras atbalsta tēma skolotāju sākotnējā pedagoģiskajā izglītībā un/vai apmācībā

AT	<p><i>IBOBB</i> koncepcijā ir teikts, ka skolotājiem būtu jāspēj sniegt skolēniem atbilstošus karjeras un dzīves ceļa izvēles padomus¹⁷. Darba dokumentā ir aprakstītas skolotājiem nepieciešamās kompetences, to pilnveidošanas metodes, kā arī sociālās un personiskās kompetences¹⁸. Līdzīgi 2013. gada politikas dokumentā par skolotāju profesionālajām kompetencēm ir vispārīgi aprakstītas tās kompetences, kas skolotājiem ir nepieciešamas, lai viņi efektīvi varētu veikt savu lomu karjeras atbalsta sniegšanā skolā.</p> <p>Pastāv saikne starp pēdējos gados izstrādāto plašāko tiesisko regulējumu un nesen formulēto politiku, kas izpaužas saistībā ar skolotāju sākotnējās izglītības programmu izstrādi. Patlaban izglītības programmu saturs vēl nav pieejams, tomēr ir skaidri redzama sakarība starp skolotāju sākotnējā pedagoģiskajā izglītībā paredzētajām jaunajām iniciatīvām un politikas nostādnēm par skolotāja lomu karjeras un dzīves atbalsta sniegšanā.</p>
----	--

¹⁷ *Information, Beratung und Orientierung fuer Bildung und Beruf, IBOBB.*

¹⁸ *Competenzprofil fuer Bildungs und Berufsorientierung, Working Group Report, March 2014.*

FR	<p>Normatīvie akti par skolotāja lomu un skolotāju izglītību skaidri nosaka viņu pienākumus saistībā ar skolēnu un vecāku atbalstīšanu izglītības ieguvēja personiskā profesionālā projekta veidošanā. Tā kā šis process ir starpdisciplinārs un vērsts uz sadarbību, tas ir novērojams gan skolā, gan plašākā skolas vidē.</p> <p>Iepriekš minētajā Pedagoģisko darbinieku profesionālo kompetenču standartā¹⁹ ir definētas arī trīs specifiskas kompetences, kas attiecas uz karjeras atbalstu un izglītību, proti, spēja ņemt vērā skolēnu dažādību un priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas risku (4. kompetence), spēja sadarbībā ar atbilstošajiem kolēģiem sniegt skolēniem atbalstu viņu profesionālās un personiskās izaugsmes ceļā (5. kompetence) un spēja sadarboties ar psihologiem un karjeras atbalsta konsultantiem, lai visiem skolēniem varētu nodrošināt nepieciešamo informāciju un karjeras atbalstu (10. kompetence).</p> <p>Ministrijas pavēlē par pedagoģijas maģistra grāda studijām²⁰ ir minētas arī skolotāju sākotnējās pedagoģiskās izglītības un/vai apmācības laikā apgūstamās kompetences, ieskaitot tās, kas saistītas ar karjeras atbalstu, tomēr šādas apmācības saturs nav noteikts, jo katra pedagoģiskās izglītības iestāde ir autonoma.</p>
HU	<p>Noteikumos par vispārīgajām prasībām pedagogu izglītības un izglītības zinātņu maģistra studiju organizēšanā un studiju rezultātiem karjeras atbalsts ir minēts starp skolotāju pamatprasmēm un to skolotāju specifiskajām zināšanām, kuri pasniedz tehnoloģijas, dzīves vadības prasmes un praktiskās iemaņas.</p> <p>Tomēr mācību iestāžu vai universitāšu izglītības programmas nesniedz nekādus pierādījumus par konkrētu ar karjeras atbalsta jomu saistītu saturu. Kopumā vairums absolvējošo skolotāju studiju beigās nav iepazinušies ar to, cik svarīga loma ir karjeras atbalstam.</p>
LU	<p>Skolotāju sākotnējās pedagoģiskās izglītības programmās karjeras atbalsta tēma nav konkrēti minēta, tomēr gan pedagoģiskajā izglītībā, gan apmācībā ir netiešas norādes uz mācību rezultātiem karjeras atbalsta un konsultēšanas jomā.</p>

Sniegtie dati liecina: kaut arī ir pieņemti tiesību akti un politikas paziņojumi par skolotāja lomu karjeras atbalsta sniegšanā, kā arī pastāv pedagoģisko darbinieku profesionālo kompetenču standarts, kurā ir paredzēta kompetence karjeras atbalsta jomā, to ietekme uz skolotāju sākotnējās apmācības faktisko saturu ne vienmēr ir pamanāma un pietiekami pārraudzīta.

Kopumā karjeras atbalsta tēma skolotāju sākotnējā apmācībā joprojām ir mazattīstīta un tai ir jātiek labāk integrētai gan sākotnējā pedagoģiskajā izglītībā, gan pedagoģiskajā pilnveidē. Šai apmācībai būtu jāļauj skolotājiem labāk vadīt un atbalstīt skolēnus.

Austrijā skolotāju apmācība jau ir organizēta apmācības moduļos, definējot vajadzīgās prasmes un to attīstīšanas paņēmienus. Citās valstīs ir izstrādāta kompetenču struktūra, kurā ir integrēts arī karjeras atbalsta aspekts, tomēr Francijā universitāšu autonomijas dēļ apmācības saturs un arī uzsvars uz karjeras atbalstu dažādās universitātēs var būt atšķirīgs. Ungārijā īpašs karjeras atbalsta saturs nav izstrādāts, lai gan maģistra grāda programmās šī tēma tiek aplūkota. Luksemburgā karjeras atbalstu nemin, jo tas tiek uzskatīts par vienu no netiešajām prasmēm, kuras pare-

dzēts apgūt līdz skolotāju apmācības beigām. Balstoties uz šī pētījuma pirmajiem elementiem, ir pārāgri spriest, vai karjeras atbalsta mācīšana skolotājiem kopumā iesakņojas.

Tomēr šis pētījums, kas balstīts uz atbilstošiem tiesību aktu pantiem, kurus iesūtījušas pētījumā iesaistītās valstis, liecina, ka skolotāju loma, sniedzot karjeras atbalstu skolēniem, ir ļoti nozīmīga. Stratēģija dažādās valstīs var būt atšķirīga. Austrijā īpaša uzmanība tiek pievērsta karjeras vadības prasmju pilnveidei sadarbībā ar visiem skolas partneriem. Francijā tiek veidota jauna karjeras atbalsta programma abiem vidējās izglītības posmiem, kurā īpaša uzmanība būs pievērsta karjeras atbalstam un uzņēmējdarbības garam, kā arī saiknei ar biznesa pasauli. Luksemburgā karjeras atbalsta jautājumi tiek aplūkoti visā obligātās izglītības ieguves laikā, ieskaitot sākumskolu; tas tiek darīts netieši, iesaistot vecākus un sasaistot skolas psihologu darbu ar karjeras atbalstu.

Tālāk noskaidrosim, kā tiesību akti, politikas paziņojumi un pedagoģisko darbinieku profesionālo kompetenču standarts attiecībā uz skolotāja lomu karjeras atbalsta sniegšanā ietekmē pastāvīgas pedagoģiskās pilnveides un apmācības saturu.

¹⁹ Skat. 12. zemsvītras piezīmi.

²⁰ Skat. 11. zemsvītras piezīmi.

3.3. Karjeras atbalsta tēma skolotāju pedagoģiskajā pilnveidē un/vai apmācībā

AT	Ir pieejami vairāki kursi, kuros iegūstami ECTS kredītpunkti: <i>Bildungs- und Berufsorientierung, Berufsorientierung-Koordination un Schueler/innen- und Bildungsberatung.</i>
FR	Sākumskolas skolotāju pedagoģiskajā pilnveidē tādi moduļi, kas attiektos uz karjeras atbalstu, netiek piedāvāti. Vidusskolas skolotājiem pastāvīga profesionālā pilnveide tiek prasīta tikai, lai kļūtu par skolas direktoru vai citu speciālistu skolā. Ir sāktas dažas vietējā mēroga iniciatīvas. Pastāvīgā profesionālajā pilnveidē, kas tiek organizēta pašvaldību līmenī, kopš 2009. gada tēmas, kas saistītas ar karjeras atbalstu un skolotāja lomu skolēnu izglītības un profesionālās karjeras izvēles procesā, tiek mācītas arvien vairāk. Tā cēlonis ir vidējās izglītības reforma un tādi īpaši pasākumi kā personalizēts atbalsts izglītības ieguvējiem un profesiju iepazīšana, kā arī praktiskā apmācība pēdējās piecās vidusskolas klasēs ²¹ . 2014./15. ak. g. karjeras atbalsts ir viena no desmit nacionālajām prioritātēm, kas izvirzītas skolotāju apmācības „akadēmiskajās” programmās. Jaunais izglītības likums, kas pieņemts 2013. gada 8. jūlijā, paredz individuālu programmu, kas ļaus saņemt informāciju un karjeras atbalstu, kā arī atklāt ekonomikas un uzņēmējdarbības pasauli ²² . Šī programma ir pieejama visiem skolēniem abos vidējās izglītības posmos. Tā palīdz katram skolēnam izprast ekonomiku un darba pasauli, iepazīt profesiju un apmācības iespēju daudzveidību, attīstīt savas vadības un uzņēmējdarbības prasmes, kā arī izstrādāt savu karjeras plānu. Šo programmu visās vidusskolās sāks īstenot no 2015. gada septembra.
HU	Skolotājiem septiņus gadus pēc darba sākšanas (līdz 50 gadu vecumam) ir formāla prasība piedalīties pedagoģiskajā pilnveidē saskaņā ar septiņu gadu ciklu, kura laikā ir jāuzkrāj 120 kredītpunktu. Apmācībai ir jābūt akreditētai Skolotāju akreditācijas institūcijā. Karjeras orientācija ir skaidri minēta valdības noteikumos par skolotāju pedagoģisko pilnveidi. Lai apmācība tiktu atzīta, tai ir jānodrošina vismaz 30 kredītpunktu, un tās rezultātā var vai nu iegūt, vai neiegūt akadēmisko grādu. No 2268 apmācības programmām, kas ir pieejamas nacionālajā skolotāju apmācības tīmekļa vietnē, 34 ir atzīmētas kā „karjeras orientācija” un 24 kā „skolotāja loma karjeras orientācijā”, tomēr ir ļoti maz informācijas par to precīzām mērķgrupām un/vai iespējām izglītības iegūvi turpināt.
LU	Pedagoģiskā pilnveide ir obligāta visiem skolotājiem. Nacionālā profesionālās pilnveides institūta tīmekļa vietnē ir informācija par vairākiem ar karjeras atbalstu saistītiem apmācības moduļiem. Skolotāji var izvēlēties arī citus (privātus) oficiāli akreditētus apmācības īstenotājus, kuri piedāvā mērķauditorijai labāk pielāgotas programmas.

Ungārijā un Luksemburgā pedagoģiskā pilnveide ir obligāta visiem skolotājiem, taču abās valstīs apmācības programmas, kas saistītas ar skolotāja lomu karjeras atbalsta sniegšanā, ir fakultatīvas – skolotāji var izvēlēties, vai tās apgūt vai ne. Austrijā pedagoģiskā pilnveide ir fakultatīva un dažas apmācības programmas ir saistītas ar skolotāja lomu karjeras atbalsta sniegšanā; skolotāji var izvēlēties, vai vēlas tās apgūt vai ne. Visbeidzot, Francijā pedagoģiskā pilnveide parasti ir fakultatīva un tiek organizēta atbilstoši vietējās izglītības pārvaldes (*académie*) ieskatiem, tomēr var tikt īstenotas arī dažas vietējās iniciatīvas. Līdz ar jaunas karjeras atbalsta programmas īstenošanu, kas sāksies 2015. gada septembrī un attieksies uz visiem abu vidējās izglītības posmu skolēniem, skolotāji ar karjeras atbalsta speciālistu un visa skolas personāla palīdzību varēs pakāpeniski ieviest karjeras atbalstu savā mācību priekšmetā. Šī jaunā programma ļaus skolēniem labāk apzināties savas iespējas un intereses. Saiknei ar biznesa pasauli un uzņēmējdarbības

gara attīstīšanai vajadzētu palīdzēt skolēniem izvēlēties iegūstamo izglītību un īstenot savu karjeras plānu.

Parasti pedagoģiskajā pilnveidē uzsvars tiek likts uz orientācijas aspektiem, tomēr starp valstīm ir vērojamas atšķirības. Austrijā skolotājiem ir pieejami daudzi kursi, savukārt Francijā pedagoģiskā pilnveide karjeras atbalsta jomā ir pieejama tikai vidusskolu skolotājiem, taču parasti tās apguve nav obligāta. Karjeras atbalsta moduļi ir paredzēti konkrētām mērķauditorijām, un galvenokārt tie ir kā papildinājums reformām, taču jaunās, visiem vidusskolu skolēniem paredzētās, karjeras atbalsta programmas īstenošana, sākot no 2015. gada septembra, paredz skolotāju pedagoģisko pilnveidi pašvaldības izglītības pārvalžu līmenī. Ungārijā skolotājiem ir izteikta formāla prasība piedalīties

²¹ PDMF – *parcours de découverte des métiers et des formations.*

²² PIIODMEP – *parcours individuel d'information, d'orientation et de découverte du monde économique et professionnel, LOI n° 2013-595 du 8 juillet 2013 d'orientation et de programmation pour la refondation de l'école de la République.*

pedagoģiskajā pilnveidē, taču informācijas par viņu dalību tajā ir maz. Luksemburga ir vienīgā valsts, kur ir skaidri definēts, ka apmācība visiem skolotājiem ir obligāta. To ir iespējams īstenot kā tālmācību un/vai akreditētā privātā

apmācības iestādē, tomēr pat Luksemburgā pedagoģiskās pilnveides programma karjeras atbalsta jomā skolotājiem nav obligāta.

3.4. Karjeras atbalsta skolotāju speciālā apmācība

AT	Karjeras atbalsta skolotāja amats pastāv, un karjeras atbalsta skolotāju apmācība tiek veikta pedagoģiskās izglītības iestādēs. Ir arī karjeras atbalsta konsultanti, kas apgūst 12 ECTS vērtu apmācības programmu. Viņus nozīmē skolas direktors.
FR	Ir īpaši karjeras atbalsta konsultanti psihologi, kas ir atbildīgi par atbalsta sniegšanu skolēniem saistībā ar izglītības izvēli un kas galvenokārt strādā ar jauniešiem. Viņi ir atbildīgi par divām jomām: 1) skolēnu un jauniešu konsultēšana un atbalsts saistībā ar karjeras vadības prasmju attīstīšanu, 2) sadarbībā ar plašākām skolotāju grupām – skolēnu informēšana par pilnveidošanās, karjeras un profesionālajām iespējām. Izglītības sistēmā viņi veido īpašu speciālistu institūciju un tiek pieņemti darbā atklāta valsts konkursa kārtībā, ja viņiem ir divus gadus ilgas speciālās apmācības diploms 120 ECTS kredītpunktu vērtībā. Viņi cieši sadarbojas ar skolas nodaļu izglītības komandām un īpaši ar skolu direktoriem un direktoru vietniekiem mācību darbā.
HU	Oficiāla karjeras atbalsta speciālista amats skolās nav. Dažas funkcijas veic pedagoģisko pakalpojumu sniedzēji. Skolotājiem īpašas lomas karjeras atbalsta sniegšanā nav. Skolas direktors var uzticēt šo lomu kādam skolotājam atkarībā no tā, vai skolā ir ieinteresēts, kvalificēts un pieredzējis personāls, un tā, vai karjeras atbalsts ir starp skolas politikas prioritātēm. Skolotāju sākotnējā pedagoģiskajā izglītībā īpašu izvēles iespēju nav. Izvēles iespējas pastāv pedagoģiskajā pilnveidē, bet tikai tad, ja ir skolas atbalsts. Īpašas programmas, kuras apgūstot var iegūt pēcdiploma grādu, tiek piedāvātas divās universitātēs: Gedellē un Budapeštā. Vairums skolotāju ar šādu grādu strādā vidusskolās, un viņiem ir iespēja saņemt lielāku algu. Skolotāju pasniedzējiem ir vai nu zinātniskais grāds, vai arī viņi ir praktiķi ar speciālām zināšanām. Pedagoģiskajā pilnveidē pasniedzēju profils ir plašāks. Izglītības un karjeras konsultantiem var būt pieredze psiholoģijā vai pedagoģijā.
LU	Karjeras atbalsta konsultantiem speciālas apmācības nav. Šīs kompetences var apgūt pedagoģiskās pilnveides pasākumos. Katrā skolā ir skolas psihologu un karjeras atbalsta speciālistu nodaļa, kurā strādā psihologi, metodiķi, sociālie darbinieki un skolotāji; īpašu prasību attiecībā uz viņu sākotnējo apmācību nav, un viņi tiek pieņemti darbā kā ierēdņi. Pēc vajadzības karjeras atbalsta nodrošināšanā iesaistās arī augstākās izglītības īstenotāji un Valsts nodarbinātības dienesta Karjeras atbalsta nodaļa. Īpašu prasību attiecībā uz šo dienestu darbinieku sākotnējo apmācību nav. Nacionālais karjeras atbalsta forums ir aicinājis visas šīs lomas profesionalizēt.
UK (NIR)	Par informēšanu, konsultēšanu un atbalsta sniegšanu saistībā ar karjeru ir atbildīgs Nodarbinātības un mācību departaments, kam ir oficiāls sadarbības līgums ar 98 % vidējās izglītības pirmā un otrā posma skolu un kas papildina skolas karjeras izglītības programmu. Karjeras konsultantiem ir jābūt apguvušiem vienu no četrām universitātes pēcdiploma programmām.

Dati liecina, ka Austrijā karjeras atbalsta skolotāji un konsultanti tiek apmācīti pedagoģiskās apmācības koledžās. Francijā konsultantu psihologu speciālā apmācība līdz šim tika īstenota specializētā institūcijā, kam ar skolotāju apmācību nebija nekādas saistības, taču skolās konsultanti strādā ar skolotāju grupām. Patlaban tiek izskatīts projekts, kas paredz specializētās institūcijas lomu paplašināt, proti,

apmācīt arī skolotājus.

Ungārijā un Luksemburgā īpašas skolotāju apmācības karjeras atbalsta jautājumos nav. Skolas direktora lomai nākotnē ir jāpalielinās. Skolu direktoriem ir jābūt labāk apmācītiem karjeras atbalsta jautājumos, lai viņi efektīvāk varētu palīdzēt skolēniem, par kuriem viņi ir atbildīgi.

Austrijā un Francijā ir īpašs karjeras atbalsta speciālistu (kuri nav skolotāji) korpuss. Tie ir karjeras atbalsta konsultanti, kuri tiek speciāli apmācīti karjeras atbalsta jomā. Francijā karjeras atbalsta konsultanti parasti strādā skolās kopā ar skolotājiem. Ungārijā nav īpašas institūcijas vai organizācijas, kas nodarbotos ar karjeras atbalsta speciālistu apmā-

cišanu, bet skolas direktors var izraudzīties skolotāju, kura prasmes un pieredze atbilst karjeras atbalsta sniegšanai. Savukārt Luksemburgā īpašas konsultantu apmācības nav, bet katrā skolā skolēniem palīdz psihologu un karjeras atbalsta speciālistu dienests.

3.5. Skolotāja kā karjeras atbalsta sniedzēja vērtēšana

AT	<p>Austrijā mazliet tiek pārraudzīts (bet ne vērtēts) tas, kā skolā tiek īstenota mūžilga karjeras atbalsta koncepcija (<i>IBOBB</i> iniciatīva) un karjeras izglītība, kas tiek organizēta vai nu kā speciālas mācību stundas mācību gada laikā, vai kā projekti, vai arī tā tiek integrēta citās mācību stundās. Rezultāti tiek apspriesti ar skolu inspektoriem un citām ieinteresētajām pusēm, piemēram, sociālajiem partneriem.</p> <p>Analizējot <i>BMUKK</i> tiešsaistes aptauju <i>Zur Umsetzung des Schwerpunktes Ausbau von Berufsorientierung und Bildungsberatung an Schulen</i> (2011. g. aprīlis–maijs), redzams, ka:</p> <p>91 % respondentu ir informēti par ministrijas dekrētu par karjeras atbalstu (<i>Rundschreiben 17/2009</i>); 68 % respondentu ir rakstveidā informējuši visus galvenos partnerus par skolas politiku.</p>
FR	<p>Tas, kā šī tēma tiek skatīta skolotāju sākotnējā pedagoģiskajā izglītībā vai apmācībā, nav ne pētīts, ne vērtēts, taču jaunās pedagogu un izglītības augstskolas¹⁷ tiek ārēji pārbaudītas, īpaši saistībā ar valsts izglītības standartu, kurā ir paredzēta arī karjeras atbalsta īstenošana un tādas starpnozaru tēmas kā īpašās vajadzības un dzimuma jautājumi. Pastāvīgas pedagoģiskās pilnveides kursi notiek valsts un pašvaldību līmenī, un abos tie tiek vērtēti, īpašu uzmanību pievēršot tam, cik daudz laika tiek atvēlēts konkrētām valsts prioritātēm, ieskaitot karjeras atbalsta jautājumus. Dažās pašvaldībās tiek īstenota pastāvīgas profesionālās pilnveides vērtēšana, lai noteiktu tās ietekmes pakāpi.</p>
HU	<p>Formāla vērtēšana netiek veikta, bet vairāki promocijas darbi un pētījumi liecina par nozīmīgām tendencēm, proti, par atšķirīgu zināšanu līmeni un/vai karjeras atbalsta izpratni, kā arī par vadības trūkumu šajā jomā. Trūkst izpratnes par karjeras atbalsta nozīmību mūžilga karjeras atbalsta kontekstā, un visā mācību ciklā ir nepieciešams mērķauditorijai daudz labāk pielāgots karjeras atbalsts.</p> <p>Dažos izmēģinājuma projektos, kas tiek finansēti no Eiropas Sociālā fonda programmas <i>SROP2.2.2</i> līdzekļiem, tika iegūtas skolēnu, darba meklētāju un karjeras atbalsta speciālistu atsauksmes par mūžilga karjeras atbalsta sistēmu, tomēr šim pasākumam bija daži trūkumi, jo tika aptaujāti tikai tādi skolotāji, kas ir cieši saistīti ar karjeras atbalsta sniegšanu.</p>

Minētie dati liecina, ka visās analizētajās valstīs skolotāji kā karjeras atbalsta sniedzēji formāli tiek vērtēti maz, kaut arī pastāv gan tiesību akti, gan politikas paziņojumi un pedagoģisko darbinieku profesionālo kompetenču standarti, kas šo lomu atbalsta.²³

Francijā skolotāji kā karjeras atbalsta sniedzēji formāli tiek vērtēti maz, kaut arī pedagoģiskā darba rezultātu vērtēšana tiek organizēta institūcijas līmenī. Tiek vērtēta vienīgi sko-

lotāju pedagoģiskā pilnveide, savukārt skolotāju sākotnējā apmācība pedagogu un izglītības augstskolās ir jaunievedums un šajā apmācībā vēl nav uzkrāta pietiekama pieredze, lai varētu vērtēt tās īstenošanu. Pašlaik karjeras atbalsta mācīšana skolotājiem netiek vērtēta. Sistemātiska un institucionāla vērtēšana tiks veikta 2018. gadā, bet šīs apmācības pārraudzību veiks valsts izglītības inspektori. Austrijā ir izveidota apmācības apsekošana.

²³ *Ecoles supérieures du professorat et de l'éducation, ESPE.*

3.6. Interesantas iniciatīvas skolotāju sākotnējā pedagoģiskajā izglītībā

AT	Ir izveidota skolotāju apmācības iestāžu speciālistu darba grupa, ko sasauca ministrija. Tā iesaistās politikas dokumentu izstrādē, kā arī skolotāju apmācības kursu satura izstrādē un to vadīšanā. Vairumam šo speciālistu ir pieredze mācību darbā skolā, un daudzi no viņiem turpina šo darbu uz nepilnu slodzi. Šajā darba grupā tiek apspriestas arī mūžilga karjeras atbalsta iniciatīvas skolu sektorā, un savulaik tā ietekmēja ministrijas dekrētu par karjeras atbalstu (<i>Rundschreiben 17/2009</i>).
FR	Pedagogu un izglītības augstskolu (<i>ESPE</i>) piedāvātās programmas liecina par to, kā karjeras atbalsta tēma ir risināta valsts izglītības standartā, taču atsevišķus prakses piemērus aplūkot ir pārāgri. Šī tēma bieži ir iekļauta moduļos par izglītības sistēmu, par izglītības politiku, par izglītības ieguvēju sasniegumu veicināšanu vai par skolas un ģimenes attiecībām. Vidēji apmācības programmas laikā šai tēmai tiek veltītas 6 līdz 18 stundas. Daži moduļu piemēri: karjeras atbalsts un skolas direktora loma (<i>ESPE</i> , Limoža, 12 stundu); skolēnu karjeras atbalsts un ģimenes un skolas attiecības (<i>ESPE</i> , Dižona, 18 stundu); skolotāju loma, veidojot skolēna mācību ceļu (<i>ESPE</i> , Renna, 6 stundas); pamatkompetenču pilnveide un karjeras atbalsta loma (<i>ESPE</i> , Krēteija, 6 stundas); vardarbība skolā, tās cēloņi un sekas, klases vadība, karjeras atbalsts, skolēnu kontingenta daudzveidība, grūtībās esošo skolēnu mācību vajadzības (18 stundu otrajā mācību gadā).
LU	Tiek īstenoti daudzi ar karjeras atbalstu un konsultēšanu saistīti projekti (īpaši abu vidējās izglītības posmu skolās), kas vērsti uz atbalsta sniegšanu skolēniem saistībā ar viņu dzīves ceļa veidošanu. Pašlaik tiek vērtēts, kā visas šīs iniciatīvas apvienot saskaņotā piedāvājumā speciālistiem.

Izņemot Austriju, kur ir nacionālā speciālistu darba grupa, un Luksemburgu, kur attiecīgajiem darbiniekiem ir pieejami vairāki projekti, pārējās valstīs nav norādījušas, vai tajās tiek īstenotas nacionālās iniciatīvas. Francijā pedagogu un izglītības augstskolās (*ESPE*) vietējās iniciatīvas attiecībā uz

karjeras atbalsta moduļiem tiek veidotas saskaņā ar nacionālajām karjeras atbalsta vadlinijām, bet tās vēl nav strukturētas vienotā karjeras atbalsta apmācībā (šim jautājumam tiek veltītas tikai dažas stundas, un tas vēl nav integrēts).

3.7. Interesantas iniciatīvas skolotāju pedagoģiskajā pilnveidē

AT	Iepriekš minētā speciālistu darba grupa nodarbojas arī ar skolotāju pedagoģisko pilnveidi.
FR	Izmēģinājuma iniciatīva <i>Folios</i> ir tiešsaistes lietotne, kas skolēniem un skolotājiem palīdz izstrādāt izglītības ieguves ceļu mūžizglītības kontekstā. Viens no aspektiem, uz ko tā koncentrējas, ir izglītības ieguvēju individuālā virzība sistēmā, balstoties uz informāciju, karjeras atbalstu un darba pasaules atklāšanu. Tā papildina izglītības ieguvēju darbu mapi jeb <i>portfolio</i> , kurā atspoguļojas (formālās un neformālās) kompetences, kas iegūtas skolas laikā, kā arī palielina karjeras atbalsta lomu viņu izaugsmes veicināšanā. Skolotājiem, kas ir iesaistīti šajā iniciatīvā, tiek nodrošināta īpaša tiešsaistes apmācība. <i>Folios</i> tiešsaistes lietotne tiks plašāk ieviesta skolās 2015. gada septembrī.
HU	ESF līdzfinansētā projekta <i>SROP2.2.2</i> laikā, kas saistīts ar mūžilga karjeras atbalsta sistēmas atjaunošanu, tiks apmācīti 3000 skolotāju no publiskā sektora izglītības iestādēm, lai uzlabotu profesionālo darbu pamatizglītībā un vidējā izglītībā. Šīs programmas laikā dalībnieki apgūs 30 stundu ilgu apmācību. Citas ESF līdzfinansētas programmas laikā skolotāji tiek apmācīti par karjeras atbalsta speciālistiem. Tas tiek darīts, apvienojot darbu moduļos un praksi reālos apstākļos. Šī programma prasa nodrošināt atgriezenisko saikni uz skolu sistēmu un ļauj izmaksāt prēmijas.
LU	Iepriekš minētās iniciatīvas ir izmantojamas arī skolotāju pedagoģiskajā pilnveidē.

Analizējot minētos piemērus, ir redzams, ka Austrijā (Austrijas karjeras atbalsta speciālisti var būt nepilnas slodzes skolotāji vai pasniedzēji: viņi pārvalda gan apmācības saturu, gan pedagoģisko procesu) un Ungārijā pedagoģiskajā pilnveidē tiek īstenota diezgan sistēmiska pieeja karjeras atbalstam. Francijā tiek īstenota cita pieeja, izmantojot skolēniem paredzēto iniciatīvu *Folios*. *Folios* ir digitāla lietot-

ne, kas ļauj uzskaitīt un izmantot skolu jauniešu formālās un neformālās prasmes. Šajā eksperimentā iesaistītie skolotāji tiek īpaši apmācīti, kā lietot šo instrumentu. Tas ļauj uzglabāt ziņas par skolēnu pieredzi, piemēram, apmācību un veiktajiem pētījumiem, lai veidotu savu karjeras atbalsta projektu. Šajā ziņā digitālā vide palīdz skolēniem kļūt patstāvīgākiem.

4. Atziņas par iegūto informāciju

Pirmkārt, ir skaidrs, ka dažādu valstu tiesību aktos, politikas paziņojumos un pedagoģisko darbinieku profesionālo kompetenču standartā skolotāja lomai karjeras atbalsta sniegšanā ir pievērsta atšķirīga uzmanība. Otrkārt, šīs lomas sekmēšanu skolā, izmantojot gan skolotāju sākotnējo pedagoģisko izglītību, gan pedagoģisko pilnveidi, kavē daudzi faktori:

- skolotāju sākotnējā apmācībā netiek apgūts karjeras atbalsta saturs un metodoloģija;
- skolotāju pedagoģiskajā pilnveidē nepietiekama uzmanība tiek pievērsta skolotāja lomai karjeras atbalsta sniegšanā;
- daudzās valstīs skolotāju pedagoģiskā pilnveide ir fakultatīva;
- pat tajās valstīs, kur skolotāju pedagoģiskā pilnveide ir obligāta, karjeras atbalsta apguve ir fakultatīva;
- visās valstīs trūkst informācijas par skolotāja kā karjeras atbalsta sniedzēja vērtēšanu, un vairumā valstu šī skolotāja loma netiek pārraudzīta.

Apkopojot iesniegtos datus, izskatās, ka skolotāja loma karjeras atbalsta sniegšanā joprojām attīstās. Ar minētajiem valstu piemēriem ir par maz, lai varētu izdarīt nozīmīgus secinājumus par praksi Eiropas mērogā, tomēr vairāki elementi var palīdzēt izprast, kā vislabāk ievirzīt turpmāko darbu, lai palīdzētu skolotājiem karjeras atbalsta sniegšanā.

Piemēram:

- tas, cik svarīgi ir tiesību aktos skaidri formulēt politikas nostādnes un padomus par šīs politikas īstenošanu skolu un koledžu līmenī;
- tas, cik svarīgi ir tiesību aktos skaidri definēt politiku saistībā ar mūžilgu karjeras atbalstu un individuālu atbalstu izglītības ieguvējiem;
- attiecīgi nosacījumi, lai skolu direktori, skolotāju pārsniedzēji un skolotāji, kā arī citi speciālisti saņemtu atbilstošu apmācību un atbalstu;

- stingrākas un skaidrākas atsauces uz karjeras vadības prasmēm un to vērtēšanu izglītības programmā, kā arī skaidrāk izteiktas norādes par skolotāju, karjeras atbalsta skolotāju vai speciālistu lomu, palīdzot skolēniem apgūt šādas kompetences;
- skolas, tās vadības un skolotāju loma, nodrošinot efektīvu atbalstu izglītības ieguvējiem saistībā ar viņu izglītības, profesijas un karjeras izvēli;
- tas, cik svarīgi ir nodrošināt karjeras atbalsta tēmas iekļaušanu skolotāju sākotnējā pedagoģiskajā izglītībā un apmācībā. Tam ir jāsniedzas tālāk par apņēmības pilniem paziņojumiem, un ir jāistoeno īpaši moduļi, kas ir akreditēti kā iegūstamās kvalifikācijas daļa;
- plašāk publiskota informācija par to, kā karjeras atbalsta tēma ir iekļauta skolotāju sākotnējās pedagoģiskās izglītības programmās;
- pastāvīgi centieni palielināt karjeras atbalsta apmācības apmēru skolotāju pedagoģiskās pilnveides un apmācības programmās;
- saskaņotāks darbs sistēmas un izglītības īstenotāju līmenī saistībā ar nepieciešamību savienot karjeras un dzīves izvēļu atbalstīšanas darbu ar tādām jomām kā darbā īstenota mācīšanās, plašāka sadarbība ar galvenajām ieinteresētajām pusēm un sociālajiem partneriem, kā arī ciešāka saikne ar uzņēmējdarbības pasauli.

Tā kā uz lūgumu piedalīties šajā aptaujā atsaucās tikai dažas valstis, būtu nepieciešams apstiprinošs pētījums, kurā iesaistītos visas dalībvalstis, lai varētu iegūt datus par to, cik lielā mērā dalībvalstīs tiek īstenoti Padomes rezolūcijās izteiktie aicinājumi attiecībā uz skolotāja lomu karjeras atbalsta sniegšanā. Vēl viens aspekts, kam būtu jāpievērš uzmanība, ir nepietiekama izpratnes veidošana, piemēram, nepietiekama skolu direktoru un sākumskolu skolotāju apmācība karjeras atbalsta jomā. Te būtu jāpiemin arī tas, ka pašlaik vairākās valstīs birst pārmaiņas attiecībā uz karjeras atbalsta vietu skolotāju apmācībā, jo īpaši skolotāju sākotnējā apmācībā.

5. Gadījumu izpētē gūtās mācības politikas veidošanai

Balstoties uz savāktu informāciju, šajā nodaļā sīkāk pētītas dažas būtiskas jomas, ko varētu aptvert turpmākajā politikas veidošanā. Tajā ir izcelti daži politikas veidotājiem risināmi uzdevumi, nepieciešamība nodrošināt to, lai šo uzdevumu risinājumu centrā būtu karjeras atbalsts, kā arī to, lai skolotāji tiktu pietiekami atbalstīti un spētu izglītības ieguvējiem sniegt tādu karjeras atbalstu, kāds viņiem ir nepieciešams.

5.1. Politikas veidošanas uzdevumi vispārējā un profesionālajā izglītībā

Pašreizējā finanšu krīze Eiropā ir radījusi nepieciešamību izglītības sistēmām sekmēt tādu prasmju un kompetenču apguvi, kas ļautu jauniešiem adekvāti virzīties pa savu izglītības un karjeras ceļu un pēc tam atrast darbu. Nesen veiktā *PIACC*²⁴ aptauja liecina par izglītības ieguvēju mācību pieredzes un kompetenču nepilnībām gan salīdzinoši, gan saistībā ar rakstpratības, matemātikas un IT prasmēm, kuras ir būtiskas, lai izglītības ieguvējs varētu pilnveidot spēju patstāvīgi un pastāvīgi izglītoties visa mūža garumā.

Visas mācību pieredzes mijiedarbība – pirmsskolas un sākumskolas izglītība, vidējās izglītības pirmais un otrais posms, profesionālā un augstākā izglītība – arvien vairāk tiek uzskatīta par pamatu, uz kura balstīt efektīvus, visu sistēmu aptverošus plašāku ekonomisko un sociālo uzdevumu risinājumus. Par efektīvu tiek uzskatīta tāda politika, kas izglītības ieguvējam palīdz veidot apstākļus, kuri nodrošinātu personisko, sociālo un ekonomisko labklājību un nodarbinātību mūžizglītības kontekstā.

Līdztekus tam, ka par pārmaiņu un atbilstošu risinājumu īstenošanas vietu arvien vairāk tiek uzskatīta skola, politikas veidotājiem ir jāreķinās ar aizvien lielāku taupības režīmu, kā ietekmē tiek samazināts budžets un arvien biežāk tiek apšaubīta specifisku politikas pasākumu pievienotā vērtība. Tas ir radījis ievērojamu spriedzi izglītības sistēmās un dažkārt izglītības nodrošinātājiem ir apgrūtinājis efektīvu politikas īstenošanu. Tomēr šajos sarežģītajos sociālajos apstākļos ir skaidrs, ka pārmaiņas var izraisīt tieši efektīva politikas īstenošana. Tā ir atkarīga no iesaistīto atbildības par pārmaiņu procesu, no sadarbības ar galvenajām ieinteresētajām pusēm un no efektīvas un mērķtiecīgas resursu izmantošanas.

Attiecībā uz izglītības ieguvēju mūžizglītības pieredzi galvenās ieinteresētās puses ir skola un tās darbinieki – vai nu skolas vadība, vai skolotāji. Skolu direktoriem, kam ir jāsabalansē dažādas, dažkārt pretrunīgas, prioritātes un jā rūpējas par atšķirīgu skolēnu kontingentu un skolotājiem, kuri ir galvenais saskares punkts starp izglītības iestādi un izglītības ieguvējiem, ir jābūt pārliecinātiem par pārmaiņu nepieciešamību. Viņiem ir arī jājūt, ka saņems sistēmas atbalstu, kas palīdzēs efektīvi risināt politikas veidotāju izvirzītos uzdevumus.

Īpaši tas attiecas uz karjeras atbalsta jomu. Iepriekš aplūkoto piemēri liecina, ka politikas nostādnes parasti ir skaidri definētas, bet sistēmas līmenī trūkst informācijas par to īstenošanu. Tā iemesli var būt dažādi, piemēram: politikas izstrāde ir sākumposmā; trūkst informācijas par to, kas patiesībā notiek skolotāju sākotnējās pedagoģiskās izglītības programmās; ir grūti vispārināt izmēģinājuma projektu pieredzi sistēmas mērogā; pedagoģiskās pilnveides programmu piedāvājumā un saturā trūkst jaunākās informācijas.

Tomēr savāktā informācija ir apliecinājusi: **ir nepieciešams strukturētāks atbalsts, lai pedagogi un praktisko mācību vadītāji efektīvi varētu pildīt savu lomu karjeras atbalsta sniegšanā**, īpaši veidojot saiknes starp skolu un darba pasauli. Austrijas piemērs demonstrē to, kā sistēma cenšas iet tālāk par politikas izstrādi un īstenot efektīvu un ieinteresētu sadarbību ar skolotājiem, lai panāktu reālas pārmaiņas. Likumdevēju saskaņota darbība ar ministrijas vadlīnijām par efektīvu politikas īstenošanu un augsta līmeņa speciālistu darba grupu atzinumiem ir piemērs sistēmas līmeņa sadarbībai, kam būs ietekme uz katru skolu.

5.2. Karjeras atbalsta centrālā loma

Savāktā informācija atklāj, ka karjeras atbalsts skolās tiek īstenots dažādi, piemēram, karjeras konsultanta amata vietu izveido skolas direktors un/vai administratori, karjeras atbalstu sniedz atsevišķi skolotāji vai arī tiek izmantoti īpaši dienesti (dažkārt ārēji), kuri sniedz psiholoģisko atbalstu, kas nepieciešamības gadījumā tiek nodrošināts, arī pārejot no vienas izglītības pakāpes uz citu, un kuri sniedz arī atbalstu jauniešiem ar īpašām vajadzībām. **Izmantotās karjeras atbalsta pieejas ir atkarīgas no apstākļiem, un tās atspoguļo plašākus izglītības organizācijas jautājumus attiecīgajās valstīs.** Prakses piemēri rāda, cik dažādi

²⁴ Aptauja par pieaugušo prasmēm (*PIACC*). ESAO, 2013.

dalībvalstis ir reaģējušas (vai nav to darījušas) uz plašāku politikas kontekstu, īpaši uz ES līmeņa politiku un 2004. un 2008. gada rezolūcijām par mūžilgu karjeras atbalstu.

Sniegtie piemēri ļauj identificēt **dažus veiksmes faktorus**. Galvenais starp tiem ir **saskaņa starp plašākām politikas nostādnēm un to īstenošanas stratēģiju**. Ja ir skaidrs, ka tiesību aktus papildina politikas īstenošanas pasākumi, kas ir definēti atbilstoši ministrijas apkārtrakstiem par to, kā atbalstīt politikas īstenošanu metalīmeņos (reģionālajā un/vai vietējā – atkarībā no apstākļiem), ir lielāka skaidrība par to, kā sistēma nodrošina kvalitatīvu karjeras atbalstu skolu sistēmā. Ja tiesību akti ir pieņemti, bet to īstenošanas veicināšanai tiek atvēlēts mazāk laika un resursu, sistēmām ir raksturīga mazāka skaidrība par to, kā karjeras atbalstu īstenot praksē.

No šī pētījuma var mācīties to, ka **sistēmas ir jānodrošina tiesību aktu un politikas īstenošanā, kā arī īstenošanas ietekmes vērtēšanā strādāt strukturētāk**. Iespēja pārraudzīt darba virzību līdz ar politikas īstenošanas atbalstīšanu var dot lielāku skaidrību par īstenošanas gaitu un palīdzēt vispārināt labo praksi sistēmas ietvaros.

Līdz ar to īpaši interesanta ir sniegtā informācija par karjeras atbalsta integrēšanu skolotāju izglītībā. Austrijas un Ungārijas sniegtās atbildes liecina, ka tur skolotāju kā karjeras atbalsta sniedzēju lomai skolotāju sākotnējā pedagoģiskajā izglītībā tiek pievērsta uzmanība politikas līmenī. Tas ir svarīgi, jo skolotāju sākotnējās pedagoģiskās izglītības laikā sāk veidoties izpratne par šīs profesijas plašumu un pienākumiem. Svarīgs pamats tam ir skolotāja kompetenču definīcija, saskaņā ar kuru skolotājs ir mūžizglītības veicinātājs un pavadonis.

Ir skaidrs, ka trūkst informācijas par politikas īstenošanas pasākumiem skolotāju sākotnējās pedagoģiskās izglītības programmās. Daži piemēri (ekspertu – pedagoģijas pasniedzēju – grupas, ministrijas amatpersonas Austrijā) liecina par to, kā šo uzdevumu varētu risināt. Būtībā ir jāizveido **labāka sadarbības kultūra, ieskaitot pedagoģu izglītības atgriezeniskās saiknes mehānismus, lai nodrošinātu, ka skolotāju sākotnējās pedagoģiskās izglītības programma atspoguļo centrālajā līmenī izstrādāto politiku**.

Tomēr diskusija par skolotāja lomu karjeras atbalsta sniegšanā ir balstīta arī uz pieņēmumu, ka individuāliem izglītības ieguvējiem nepieciešamās karjeras vadības prasmes ir skaidri un sistemātiski definētas visiem izglītības programmas posmiem un ka tās ir vērtējamas un tiek vērtētas. Ci-

tiem vārdiem sakot, tām ir būtiska loma izglītības saturā. Šajā aptaujā iegūtie dati nav viendabīgi: dažās valstīs karjeras vadības prasmes ir definētas, bet citās nav. Tas rada grūtības skolotājiem, skolām un izglītības pārvaldes iestādēm, piemēram, ministrijai. Ja karjeras vadības prasmes nav definētas, šo prasmju mācīšana un vērtēšana ir gandrīz neiespējama. Tas ietekmē arī skolu direktoru motivāciju izvīrīt tās kā izglītības prioritāti un atvēlēt tām resursus. Skolu direktoru noteicošā loma ir pieminēta jau iepriekš. Saskaņā ar sistēmas pieeju, lai karjeras atbalsts kļūtu par būtisku skolas izglītības darba daļu, zināšanas par karjeras atbalstu būtu jāapgūst arī skolu direktoriem.

Risinot jautājumus, kas aktualizējušies saistībā ar plašākiem ES politikas procesiem, kuri rosina politikas izstrādi dalībvalstīs, ir svarīgi ņemt vērā pašu dalībvalstu pieredzi. Daži dati, kas iegūti, vērtējot ES izglītības un apmācības politikas īstenošanu, rāda, ka ir jānodrošina plašāka sadarbība starp dažādo politikas instrumentu un procesu īstenotājiem²⁵. Īpaši tas attiecas uz skolotāju un pasniedzēju pilnveides darbu atklātās koordinācijas metodes kontekstā, uz mūžilgu karjeras atbalstu saskaņā ar 2004. un 2008. gada rezolūcijām, kā arī uz mācību rezultātiem, kam īpaša uzmanība ir pievērsta Stratēģiskajā sistēmā Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā „ET 2020”.

Lai gan varētu šķist, ka šos dažādos politikas procesus sistēmiskā līmenī apvienot ir grūti, **ir svarīgi panākt, lai tie cits citu papildinātu, lai notiktu pieredzes apmaiņa un cietieni panākt savstarpēju sapratni, uz kā balstīties, īpaši, izstrādājot un īstenojot politiku nacionālajā mērogā**. Pretējā gadījumā pastāv risks, ka politika un metodes var attīstīties nesaistīti, sistēmas īstenotie politikas risinājumi var būt sadrumstaloti un tā rezultātā pārmaiņas, kas nepieciešamas, lai izglītības un apmācības sistēmas varētu efektīvi risināt augsta līmeņa politiskajā diskursā identificētās problēmas, var izrādīties nepietiekamas.

Šī iemesla dēļ pārlicinošas informācijas trūkums par to, kā karjeras atbalsts ir iekļauts skolotāju izglītības programmās un kā tiek pasniegts tā saturs, rada bažas un apliecina, cik grūti ir īstenot pārmaiņas ikdienas darbā. Kaut arī Austrijā un Francijā tiek īstenoti daži eksperimentāli pasākumi, tas, ka **centrālajā līmenī nav datu par karjeras atbalsta tēmas risināšanu skolotāju sākotnējā pedagoģiskajā izglītībā, ir nopietns trūkums tiesību aktos paredzēto pasākumu**

²⁵ Eiropas Kvalifikāciju ietvarstruktūras īstenošanas vērtējumā (GHK, 2013) ir uzsvērtā sadarbības nozīme starp dažādajiem mobilitātes un caurskatāmības instrumentiem, lai nodrošinātu, ka tie sekmē plašāku mobilitātes un nodarbinātības mērķu sasniegšanu saskaņā ar „ES 2020” un „ET 2020”.

izpildes uzraudzībā saistībā ar skolotāju lomu karjeras atbalstā. Iespējams, vēl nopietnāk tas kavē izpratnes veidošanos par to, kā topošie skolotāji definē savu lomu savas attīstības sākumposmā; tas arī nodala teoriju no prakses un tādējādi var negatīvi ietekmēt viņu turpmāko profesionālo pilnveidi.

Tādi pedagogu profesionālās pilnveides kursi un/vai moduļi, kas ir saistīti ar karjeras atbalsta tēmu, rāda, ka aplūkotajās sistēmās tiek pieliktas pūles, lai atbalstītu skolotāju profesionālo pilnveidi saistībā ar viņu lomu efektīva karjeras atbalsta veicināšanā skolās. Tur, kur šādas pastāvīgas profesionālās pilnveides pasākumu apmeklējums tiek uzskatīts par skolas kvalitātes pazīmi un šādas prasības ir oficiāli noteiktas, skolotājiem rodas cita izpratne par karjeras atbalsta nozīmību. Tomēr skolas prioritārās vajadzības var būt konfliktējošas un skaidri definētas skolas politikas trūkuma dēļ skolotāju kompetenču pilnveides pieeja var būt atšķirīga.

Skolotāju pastāvīga profesionālā pilnveide ir nepieciešama, lai visa skola iepazītu tādus jēdzienus kā skolotāja loma, karjeras atbalsta vieta, atbalsts mācībās un izglītības pāreju īstenošanā. Aplūkotie dati ļauj noteikt dažus šādu pieeju elementus, proti, skolas direktora īstenota izglītības vadība, atbalsta struktūru pastāvēšana sistēmās un dinamisks politikas konteksts, kas nosaka politikas īstenošanas pasākumu prioritātes.

Ir redzama arī nepieciešamība apkopot to politikas procesu īstenošanas pieredzi, kas saistīti ar mūžilga karjeras atbalsta rezolūcijām un skolotāja lomas atbalstīšanu. Tādas politikas nostādnes, kas saistītas ar jauno skolotāju integrēšanu, esošo un jauno skolotāju pastāvīgas profesionālās pilnveides nodrošināšanu, mentoringu, saikņu stiprināšanu starp skolu un tās vietējo vidi, kā arī starp darba pasauli un darbā īstenotu mācīšanos, ir jāaplūko holistiski un tā, lai tiktu veicināta izglītības ieguvēja mācību pieredzes kvalitāte. Veidojot šādu visas skolas pieeju skolēna mācību pieredzes kvalitātei, ir redzams, ka tās centrā ir jābūt efektīvam karjeras atbalstam. Īpaši tas attiecas uz nepieciešamību pievērsties skolēnu pārejas posmiem un uz to, kā skola atspoguļo plašākas vajadzības, proti, vietējās vides, darba tirgus un indivīdu mūžizglītības vajadzības.

Līdz ar to karjeras atbalstu vajadzētu uzskatīt nevis par atsevišķu skolas atbildes elementu, reaģējot uz savu vidi, bet gan par mūžilgas plaštvēruma mācīšanās politikas un pieeju neatņemamu sastāvdaļu, kas ir dina-

miska mācību daļa, kura māca indivīdiem uzņemties atbildību par savu izglītības ieguves ceļu izvēli, izglītības turpināšanu un iesaistīšanos darba pasaulē, kā arī uzņemties atbildību par savu ilgtermiņa izglītības un karjeras attīstību.

Skolas politikas un programmu izstrāde palīdz apzināties, cik svarīgi ir noformulēt politiku sistēmas līmenī. Tas, kas tiek iekļauts skolu programmās, atspoguļo valsts un/vai reģionālās vispārējās izglītības programmā paustās politikas prioritātes, kuras ir saskaņotas ar skolā pieejamajiem personāla un finanšu resursiem, kā arī izglītības programmās paredzētajiem laika resursiem. To, kā šie uzdevumi tiek risināti, lielā mērā nosaka arī skolas autonomijas pakāpe. Ļoti centralizētas sistēmas pieļauj mazāk iespēju izstrādāt vietējām vajadzībām pielāgotus risinājumus, savukārt lielākas skolu pilnvaras rīkoties ar budžetu un citiem resursiem, ieskaitot personālu, rada plašākas iespējas pievērsties noteiktām jomām atbilstoši skolas vajadzībām.

Abos gadījumos būtiska loma izglītības ieguvēju mācību pieredzes saturs un metodoloģijas noteikšanā ir skolas direktora izpratnei un informētībai, **tāpēc skolu direktoru un vecāko administratoru apmācīšana ir svarīga gan kopumā, gan sevišķi attiecībā uz karjeras atbalstu.**

Ievērojot sistēmas līmenī noteikto organizatorisko kārtību par specializētu karjeras atbalsta dienestu vai individuālu skolotāju lomu karjeras atbalsta sniegšanā, tieši skolas direktors nosaka, kā tas darbosies skolas līmenī. Dažkārt specializēts karjeras atbalsta dienests tiek uztverts kā tāds, kas risina īpašas izglītības ieguvēju vajadzības, vai nu tās būtu atsevišķu izglītības ieguvēju psiholoģiskās vajadzības, vai vispārīgākas viņu vajadzības izglītības un/vai karjeras izvēles jomā; tā tas notiek Luksemburgā.

Savukārt skolotāja loma karjeras atbalsta sniegšanā ir vairāk saistīta ar tādas kultūras izveidi, kur katrs izglītības ieguvējs tiek atbalstīts tā, lai viņš pats varētu virzīt savu izglītības ieguves un karjeras procesu. Šajā ziņā to, vai izvēlēta pieeja būs veiksmīga, noteiks skolas vīzija un izglītības programmas interpretācija. Politikas veidotāju uzdevums ir radīt tādus apstākļus, kas skolām ļautu strukturēti atsaukties uz skolēnu izglītības un karjeras izvēles vajadzībām. Iepriekš analizētie piemēri rāda, ka tajos gadījumos, kad ir skaidrība par to, kā politika ir jāīsteno, skolas tiek vislabāk nodrošinātas ar administratīvajiem un pedagoģiskajiem resursiem, kas tām ļauj to darīt.

5.3. Atbalsts mūžizglītības stratēģiju izstrādei saistībā ar skolotājiem un viņu lomu efektīvā karjeras atbalsta sniegšanā

Apkopotajā informācijā iekļautie prakses piemēri par skolotāja lomu efektīvā karjeras atbalsta sniegšanā liecina, ka ir grūti identificēt īstenoto pasākumu klāstu. Kopumā, lai gan tiesiskais pamats attiecībā uz karjeras atbalsta nozīmību skolās ir skaidri definēts, vairumā analizēto gadījumu informācijas par to, kas notiek realitātē, ir maz. Domājams, ka, tāpat kā viscaur vispārējās un profesionālās izglītības sektorā, te ir lielas atšķirības gan vienas valsts robežās, gan starp valstīm.

Tomēr ir skaidrs, ka **stratēģijas izstrādes metodes skolotāju kā karjeras atbalsta sniedzēju atbalstīšanai ir jāveido uz jau esošajiem pamatiem un ir jācenšas uzlabot jau esošās politikas īstenošanu, kā arī jāveicina speciālistu pieredzes apmaiņa par šo tēmu** Eiropas mērogā, lai tādējādi tiktu risinātas to valstu vajadzības, kurās tiesiskais regulējums saistībā ar Padomes rezolūciju īstenošanu nav tik pilnīgs.

Izstrādājot šādu pieeju, **īpaša uzmanība būtu jāpievērš nepieciešamībai raudzīties uz karjeras atbalstu indivīda mūžizglītības aspektā.** Gan politikas izstrādē, gan īstenošanā uzmanības centrā jābūt izglītības ieguvēja vajadzībām. Tā kā politikas izstrādei un īstenošanai ir jābūt holistiskai, karjeras vadības prasmes un to vērtēšana būtu skaidri jādefinē izglītības programmā, kā arī būtu skaidri jāredz to saistība ar citām izglītības un apmācības politikas jomām.

Līdz ar to mūžizglītības kontekstā būtu jāizpēta saiknes starp efektīvu karjeras atbalstu un pasākumiem, kas novērš priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu, sekmē iekļaušanos darba tirgū un izešanu no tā, kā arī stiprina individuālo atbildību. Tas prasa skaidrību politikas veidošanā, lai **lidzsvarotu specifiskas kompetences un specializētas zināšanas, kas ir nepieciešamas, lai nodrošinātu karjeras atbalsta speciālistu un praktiķu profesionālismu un skolas plašāko uzdevumu veicināt procesus, kuri izglītības ieguvējiem palīdz pilnveidot tās kompetences, kas varētu sekmēt izglītības un profesionālo ceļu izvēli visa mūža garumā.** Šī pēdējā loma ir cieši saistīta ar skolas kā institūcijas kultūru, kur, kā konstatēts iepriekš, būtiska loma ir skolotājiem un direktoram.

Specializētie karjeras atbalsta dienesti vai psihologu dienesti, kas ir pilnvaroti iejaukties, kad ir paredzami sarežģījumi, nevar atrisināt visas izglītības ieguvēju problēmas, kas saistītas ar priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu, atsvešināšanos un/vai adaptēšanos un orientēšanos. Sava loma te ir izglītības programmas satura būtiskumam un tā pasniegšanas veidam. Tāpat visi skolotāji nevar būt karjeras atbalsta speciālisti un nodrošināt tik specifiskas konsultācijas, kādas izglītības ieguvējiem ir nepieciešamas izšķirošos brīžos, virzoties cauri noteiktai skolu sistēmai. Tomēr **skolotājiem būtu jāizprot sava loma saistībā ar izglītības ieguvēju vajadzībām un jāapzinās skolas uzdevums nodrošināt to, lai izglītības ieguvēji spētu personiski un profesionāli veidot savu dzīvi un uzņemties atbildību par savām mācībām.**

Tādēļ skolotāju sākotnējai pedagoģiskajai izglītībai un pedagoģiskajai pilnveidei būtu jāattīstās tā, lai skolotāji zinātu, kā politika ietekmē viņu izmantotās pedagoģiskās metodes, satura profesionālo atbilstību un izglītības programmu, kā arī nepieciešamību skolēniem virzīties cauri izglītības un apmācības sistēmai pienācīgi sagatavotiem, lai varētu pilnvērtīgi iesaistīties darba tirgū. Kā redzams no iepriekš minētā, ir jāapvieno gan Eiropas, gan dalībvalstu politikas procesi un jāpanāk lielāka atbildība visā politikas īstenošanas ķēdē, lai nodrošinātu divvirzienu mijiedarbību starp politikas un izglītības programmas izstrādi un īstenošanu.

Makinsija valdību konsultatīvā centra ziņojumā, kas pieminēts šī dokumentā sākumā, ir apgalvots, ka pašreizējās un cikliskās krīzes smagums prasa pievērst **lielāku uzmanību pārejai no izglītības uz nodarbinātību.** Sabiedrība ilgtermiņā nevar izturēt tādu situāciju, ka liels skaits jauniešu pārtrauc izglītības iegūvi bez izglītības dokumenta vai dažkārt iegūst augsta līmeņa izglītību, taču bez jebkādam izredzēm iegūt savam izglītības līmenim atbilstošu darbu.

Tāda skola, kuras kultūrā efektīva dzīves ceļa izvēle un karjeras atbalsts tiek uztverti kā tās pamatzdevuma daļa, kur skolas direktors un skolotāji ir apmācīti īstenot savu lomu karjeras atbalsta sniegšanā un kur ir pieņemti darbā karjeras atbalsta skolotāji un speciālisti, kā arī ir ieviesti iekšējie un ārējie procesi un struktūras, kas to visu dara iespējamu, spēs labāk sniegt tādu mācību pieredzi, kura katram izglītības ieguvējam ļaus veiksmīgi atrast savu ceļu nemitīgi mainīgajā nodarbinātības pasaulē.

Secinājumi

Šajā nodaļā ir aplūkotas dažas tendences un iespējas, kas var būt noderīgas turpmākajā darbā, izstrādājot politiku karjeras atbalsta lomas stiprināšanai skolotāju sākotnējā pedagoģiskajā izglītībā un/vai apmācībā un pastāvīgā profesionālajā pilnveidē.

Par izglītības un apmācības saturu ir atbildīga katra ES dalībvalsts, taču atklātās koordinācijas metode liecina, ka **Eiropas sadarbības pievienotā vērtība izglītības un apmācības jomā ir tās katalizējošā funkcija attiecībā uz politikas reformām daudzveidīgajās nacionālajās izglītības un apmācības sistēmās.** Jaunu stimulu skolotāju izglītības un apmācības reformai var sniegt aizvien vairāk uzsvērtās pieejas, kas orientētas uz mācību rezultātiem un saistītas ar nacionālo kvalifikāciju ietvarstruktūru atsaucēm uz Eiropas Kvalifikāciju ietvarstruktūru. **Mācību rezultātu pieeju var lietderīgi izmantot, lai izglītības programmā iekļautu, definētu un vērtētu karjeras vadības prasmes.**

Aplūkotais materiāls liecina: **lai mainītu to, kā tiek definēta un īstenota mācīšana, galvenais uzdevums ir jāveic tiem, kuri ir atbildīgi par skolotāju izglītības un skolu izglītības programmu organizāciju un vadību.** Pāreja no politikas izstrādes uz tās īstenošanas pasākumu, īpaši izglītības satura un programmu, izstrādi prasa laiku. Skolotāju sākotnējās pedagoģiskās izglītības organizācija daudzās valstīs liecina, ka saziņas kanāli starp ministriju ierēdņiem, kuri ir atbildīgi par politiku, un tiem, kuri universitātēs vai pedagoģijas augstskolās ir atbildīgi par izglītības programmu saturu un organizāciju, ir ierobežoti. Būtisks paņēmieni, kā šādas nepilnības risināt, ir ieinteresēto pušu iesaistīšana – ne vien tad, kad politika jau ir izstrādāta, bet jau agrīnos tās izstrādes posmos. Tas var ievērojami samazināt distanci starp politikas izstrādi un īstenošanu, kā arī nodrošināt to, ka politikas veidotāji ir labāk informēti par reālo situāciju praktiķu līmenī. To nodrošina sadarbība, gatavojot politikas risinājumus sociālajām problēmām.

Skolotāju pedagoģiskajā pilnveidē laiks starp politikas izstrādi un īstenošanu ir īsāks. To nosaka strukturāli iemesli:

pirmkārt, skolotāju pedagoģisko pilnveidi vairāk virza pašas skolas un, otrkārt, to īsteno tāji ir dažādi, sākot no universitātēm un pedagoģijas augstskolām un beidzot ar skolotāju asociācijām, vietējām grupām un atsevišķām skolām. Apmācība var tikt piedāvāta arī kā īsi, atsevišķi moduļi vai kā daļa no plašākas izglītības apguves ilgākā laika posmā, tomēr, kā jau iepriekš minēts, pastāvīga profesionālā pilnveide ir obligāta tikai dažās valstīs, savukārt citās skolotāji savas profesionālās karjeras laikā pastāvīgu profesionālo pilnveidi var arī neizmantot. **Lai skolotāji, stājoties darbā, būtu gatavi reaģēt uz skolas sarežģītajām problēmām, ir nepieciešama lielāka sinerģija starp skolotāju sākotnējo pedagoģisko izglītību un pedagoģisko pilnveidi.**

Lai skolu sistēmā varētu integrēt spēcīgu karjeras atbalsta un konsultēšanas kultūru saskaņā ar karjeras vadības prasmju statusu vispārējās izglītības programmā, būtiska ir skolotāja lomas pārstrukturēšana un viņa profesionālo kompetenču bāzes pilnveidošana. Ir svarīgi nodrošināt arī pareizo līdzsvaru starp skolotāja lomu karjeras izglītības un atbalsta sniegšanā un to speciālistu lomu, kuri piedāvā specializētus karjeras atbalsta pakalpojumus skolā vai plašākā sabiedrībā. Savāktā informācija ir nodrošinājusi datus par to, kā dažas izglītības un apmācības sistēmas mēģina risināt šo problēmu. Ir būtiski, lai karjeras atbalsta modeļi un karjeras atbalsta iekļaušana atsevišķās izglītības un apmācības sistēmās nepaliktu statiski, bet spētu attīstīties un risināt plašākas politikas vides izvīrītos uzdevumus.

Tāpat karjeras atbalsta politikas veidošana ir vairāk jāsaista ar politikas veidošanu citās jomās, īpaši ar skolotāju izglītību un apmācību, skolu direktoru profesionālās pilnveides atbalstu un strukturētu sadarbību ar priekšmetu skolotāju asociācijām, sociālajiem partneriem un darba pasauli kopumā, lai nodrošinātu to, ka karjeras atbalsts ir starp būtiskākajiem skolas centieniem saistīties ar darba pasauli un sniegt pienācīgu atbalstu izglītības ieguvējiem izšķirošos mūžizglītības pieredzes posmos.

Bibliogrāfija

- Borbély-Pecze, T. B. and Hutchinson, J. (2013). The Youth Guarantee and Lifelong Guidance, ELGPN Concept Note No. 4.
- Cedefop (2008). Terminology of European education and training policy.
- Cedefop (2009). Professionalising career guidance. Practitioner competences and qualification routes in Europe.
- Commission of the European Communities (2007). Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on improving the quality of teacher education, COM 2007 392 final.
- Council of the European Union (2004). Council Resolution on strengthening policies, systems and priorities in the field of guidance throughout life in Europe.
- Council of the European Union (2008). Council Resolution on better integrating lifelong guidance in lifelong learning strategies.
- Divisia, F. (2010). EU education and training and employment policy monitoring from lifelong guidance perspective, ELGPN Policy Briefing 2.
- European Trade Union Committee for Education (2008). Europe needs teachers, ETUCE Policy Paper.
- European Commission (2013). Reducing early school leaving: key messages and policy support, Final report. Thematic Group on Early School Leaving.
- European Commission (2012). Supporting the teaching professions for better learning outcomes, Commission Staff Working Paper Accompanying Document "Rethinking Education: Investing in skills and competences for better socio-economic outcomes".
- European Commission (2013). Supporting teacher competence development for better learning outcomes. Report authored by Francesca Caena.
- Eurydice (2001). European Glossary in Education: Teaching Staff Vol. 3.
- Eurydice (2010). Vocational guidance education in fulltime compulsory education in Europe.
- Hughes, D. and Borbély-Pecze, T. (2012). Youth unemployment: A crisis in our midst. The role of lifelong guidance policies in addressing labour supply and demand, ELGPN Concept Note No. 2.
- Law, B. (ND). 'New DOTS', http://www.nicec.org/nicec_new_dots_contemporary_world.pdf.
- Mourshed, M., Farrell, D. and Barton, D. (2013). Education to employment: designing a system that works, McKinsey Center for Government.
- OECD (2011). Teachers Matter: Attracting, developing and retaining effective teachers. Pointers for policy development.
- OECD (2010). Education Working Papers No. 48. Musset, P. Initial teacher education and continuing training policies in a comparative perspective.
- OECD (2004). Career guidance and public policy: bridging the gap.
- Piesanen, E., Välijärvi, J. (2010). Teacher education curricula in the EU: Final Report. Three Studies to Support School Policy Development (European Commission Tender).
- Schiersmann, C., Erkelt, B. J., Katsarov, J., Mulvey, R., Reid, H., Weber, P. (Eds.) (2012). Handbook for the academic training and career guidance of counselling professionals. Published by the Network for Innovation in Career Guidance and Counselling Professionals in Europe.
- Watts, A. G. (2001). Career education for young people: rationale and provision in the UK and other European countries, in International Journal for Educational and Vocational Guidance Vol. 1, No. 3.
- Watts, A. G., Kidd, J. M. (2000). Guidance in the United Kingdom: past, present and future, in British Journal of Guidance and Counselling Vol. 28, No. 4.

1. pielikums. Informācijas vākšanā izmantotie jautājumi

1. Oficiāli nacionālā vai reģionālā līmeņa (kurš piemērotāks) dokumenti par skolotāju izglītību un karjeras atbalstu

Vai ir kādi oficiāli dokumenti (likumi, ministriju rīkojumi, pedagoģisko darbinieku profesionālo kompetenču standarts u. c.), kas atsaucas uz skolotāja lomu karjeras atbalsta sniegšanā? Ja ir, aprakstiet, lūdzu, sīkāk.

2. Skolotāju sākotnējās pedagoģiskās izglītības un/vai apmācības programma

Vai pirmsskolas, sākumskolas vai vidusskolas pirmā un otrā posma skolotāju izglītības un apmācības programmās ir iekļauts saturs, kas, spriežot pēc nosaukuma vai moduļa, aplūko karjeras atbalsta tēmu? Ja ir, lūdzu, aprakstiet un norādiet, vai šī satura apguve ir obligāta vai fakultatīva.

3. Skolotāju pedagoģiskās pilnveides vai apmācības programmas

Vai pirmsskolas, sākumskolas vai vidusskolas pirmā un otrā posma skolotāju pedagoģiskās pilnveides vai apmācības programmās ir iekļauts saturs, kas, spriežot pēc nosaukuma vai moduļa, aplūko karjeras atbalsta tēmu? Ja ir, lūdzu, aprakstiet un norādiet, vai šī satura apguve ir obligāta vai fakultatīva.

4. Karjeras atbalsta skolotāju specializētā apmācība

4.1. Vai pirmsskolas, sākumskolas vai vidusskolas pirmā un otrā posma izglītības sistēmā jūsu valstī ir paredzēta oficiāla karjeras atbalsta sniegšanas funkcija? Ja ir, kas par to ir atbildīgs? Ja par šo funkciju ir atbildīgi skolotāji, vai viņiem tiek nodrošināta specializēta apmācība karjeras atbalsta sniegšanā? Vai šī apmācība atšķiras no tās, kas tiek sniegta skolotāju sākotnējās pedagoģiskās izglītības vai apmācības programmās?

4.2. Ja šāda specializēta skolotāju apmācība pastāv, kāds ir pasniedzēju profils?

4.3. Vai jūsu valstī ir oficiāls tādu karjeras atbalsta speciālistu amats, kuri ir atbildīgi par skolēnu konsultēšanu karjeras atbalsta jautājumos visos izglītības sistēmas posmos? Ja ir, norādiet, lūdzu, kā viņi tiek pieņemti darbā, kā tiek apmācīti un kas īsteno apmācību?

5. Vērtēšana

Vai jūsu valstī ir veikta vērtēšana un/vai izpēte par skolotāja lomu karjeras atbalsta sniegšanā? Ja ir, lūdzu, aprakstiet un sniedziet atsauces.

6. Skolotāju sākotnējā pedagoģiskā izglītība un karjeras atbalsts

Lūdzu, aprakstiet interesantas politikas iniciatīvas, izmēģinājuma projektus vai iestāžu darba pieredzi, kas rada priekšstatu par to, kā jūsu valstī tiek risināta karjeras atbalsta tēma pirmsskolas, sākumskolas vai vidusskolas pirmā un otrā posma skolotāju sākotnējā pedagoģiskajā izglītībā un apmācībā. Lūdzu, norādiet mērķus, mērķauditoriju, cilvēkresursu ietekmi, īstenotos pasākumus, izglītības pakāpes utt.

7. Skolotāju pedagoģiskā pilnveide vai apmācība un karjeras atbalsts

Lūdzu, aprakstiet interesantas politikas iniciatīvas, izmēģinājuma projektus vai iestāžu darba pieredzi, kas rada priekšstatu par to, kā jūsu valstī tiek risināta karjeras atbalsta tēma pirmsskolas, sākumskolas vai vidusskolas pirmā un otrā posma skolotāju pedagoģiskajā pilnveidē un apmācībā. Lūdzu, norādiet mērķus, mērķauditoriju, cilvēkresursu ietekmi, īstenotos pasākumus, izglītības pakāpes utt.

2. pielikums. Terminoloģija

Skolotājs: persona, kuras funkcija ir sniegt zināšanas izglītības ieguvējiem izglītības vai apmācības iestādē.

Precīzāk sakot, skolotājs var veikt vairākus uzdevumus, piemēram, organizēt un vadīt apmācības programmas vai kursus, kā arī nodot tālāk vispārīgas vai specifiskas, teorētiskas vai praktiskas zināšanas. Profesionālās izglītības iestādē skolotājs var tikt saukts par praktisko mācību vadītāju. CEDEFOP 2004, AFPA 1992.

Skolotāju izglītība (skolotāju apmācība). Lai kā arī šis termins netiktu izprasts konkrētos apstākļos, skolotāju pedagoģiskās izglītības un profesionālās pilnveides sistēmu galvenajam mērķim ir jābūt skolotāju mācīšanās atbalstam, savukārt visa mācību procesa mērķim – izglītības ieguvēja potenciāla pilnveidei.

Precīzāk sakot, sistēmas loģiskais pamatojums skolotāju mācīšanās veicināšanai ir tas, ka tā ļauj skolotājiem kā pielāgoties spējīgiem ekspertiem būt maksimāli efektīviem, atbalstot skolēnu mācīšanos noteiktos apstākļos. (Hatano & Oura, 2003; Williamson McDiarmid & Clevenger-Bright, 2008). Zināšanas par mācīšanu veido paši skolotāji, jo, balstoties uz teoriju un pētījumiem, viņi analizē savu praksi izglītības darbinieku kopienās. (Darling-Hammond & Bransford, 2005; Hagger & McIntyre, 2006). Eiropas Komisija: skolotāju kompetences pilnveides atbalsts labākiem mācību rezultātiem, 2013. g. jūlijs.

Karjeras atbalsts: pakalpojumi, kas paredzēti, lai jebkura vecuma cilvēkiem jebkurā viņu dzīves posmā palīdzētu veikt ar izglītību, apmācību un profesiju saistītas izvēles un vadīt savu karjeru.

Precīzāk sakot, karjeras atbalsts palīdz cilvēkiem analizēt savas ambīcijas, intereses, izglītību un spējas. Tas palīdz viņiem

izprast darba tirgu un izglītības sistēmu, kā arī saistīt to ar zināšanām par sevi. Visaptverošs karjeras atbalsts mēģina iemācīt cilvēkiem plānot darbu un mācības un pieņemt ar tiem saistītus lēmumus. Karjeras atbalsts informāciju par darba tirgu un izglītības iespējām dara vieglāk pieejamu, jo to sakārto, sistematizē un ļauj to saņemt tad un tur, kur tā cilvēkiem ir vajadzīga. (ESAO, 2004, 19. lpp.) ESAO pārskats par karjeras atbalstu un sabiedrisko politiku.

Mūžilgs karjeras atbalsts: dažādi pasākumi, kas jebkura vecuma iedzīvotājiem jebkurā dzīves brīdī ļauj noteikt savas spējas, kompetences un intereses, lai varētu pieņemt ar izglītību, apmācību un profesiju saistītus lēmumus un veidot savu dzīves ceļu mācībās, darbā un citos apstākļos, kur šīs spējas un kompetences tiek apgūtas un/vai izmantotas.

Tā ir pieeja, saskaņā ar kuru karjeras atbalsts tiek uzverts nevis kā atsevišķs, vienreizējs pasākums, bet tiek uzskatīts, ka karjeras atbalsts ir jāsniedz proaktīvi un ne tikai karjeras maiņas brīžos – tie ir karjeras atbalsta pasākumi visa mūža garumā (t. i., jebkurā dzīves posmā), kas jāvērtē mūžilgā skatījumā (t. i., kopš paša skolas sākuma un turpmāk gan darba, gan ārpusdarba dzīvē). Plaštvēruma karjeras atbalsts ir viens no mūžilga karjeras atbalsta aspektiem, tāpat kā plaštvēruma izglītība ir viens no mūžizglītības aspektiem. Plaštvēruma karjeras atbalsts var būt formāls, neformāls un ikdienējs, un tas var tikt īstenots visdažādākajās dzīves nodarbēs (personiskajās, sabiedriskajās un profesionālajās), visos sektoros (izglītībā, sākotnējā apmācībā, nodarbinātībā un profesionālajā pilnveidē) un jebkurā posmā.

EUROPEAN LIFELONG GUIDANCE POLICY NETWORK (ELGPN) aims to assist the European Union Member States (and the neighbouring countries eligible for the Erasmus+ Programme) and the European Commission in developing European co-operation on lifelong guidance in both the education and the employment sectors. The purpose of the Network is to promote co-operation and systems development at member-country level in implementing the priorities identified in EU 2020 strategies and EU Resolutions on Lifelong Guidance (2004; 2008). The Network was established in 2007 by the Member States; the Commission has supported its activities under the Lifelong Learning Programme and the Erasmus+ Programme.

KARJERAS ATBALSTS SKOLOTĀJU SĀKOTNĒJĀ PEDAGOĢISKAJĀ IZGLĪTĪBĀ UN PEDAGOĢISKAJĀ PILNVEIDĒ

ir būtisks elements, gatavojot skolotājus veikt karjeras atbalsta uzdevumus sava amata pienākumu ietvaros. Karjeras vadības prasmju mācīšana un apguve gan Eiropas Savienības, gan valstu līmenī tiek uzskatītas par būtisku iekļaušanas, attīstības un darbaspēka sagatavošanas stratēģiju elementu. Šī pārskata nolūks ir noskaidrot, izpētīt un pārskatīt pašreizējo skolotāja lomu karjeras atbalsta sniegšanā, kā arī apstākļus, kas šo lomu ietekmē (piemēram, sākotnējā pedagoģiskā izglītība, pedagoģiskā pilnveide un izglītības vadība). Pārskata beigās iekļauta diskusija par to, kas valstīm būtu jā dara, lai skolotāja kā karjeras atbalsta sniedzēja lomu no vēlamas padarītu par esošu.

Šo pārskatu ir pasūtījis EMKAPT, un tā sagatavošanā palīdzēja konsultatīvā grupa, kurā darbojās EMKAPT dalībvalstu pārstāvji. Pārskatā tomēr ir pausts autoru viedoklis, kas ne vienmēr atbilst EMKAPT vai tā dalībvalstu viedoklim.

